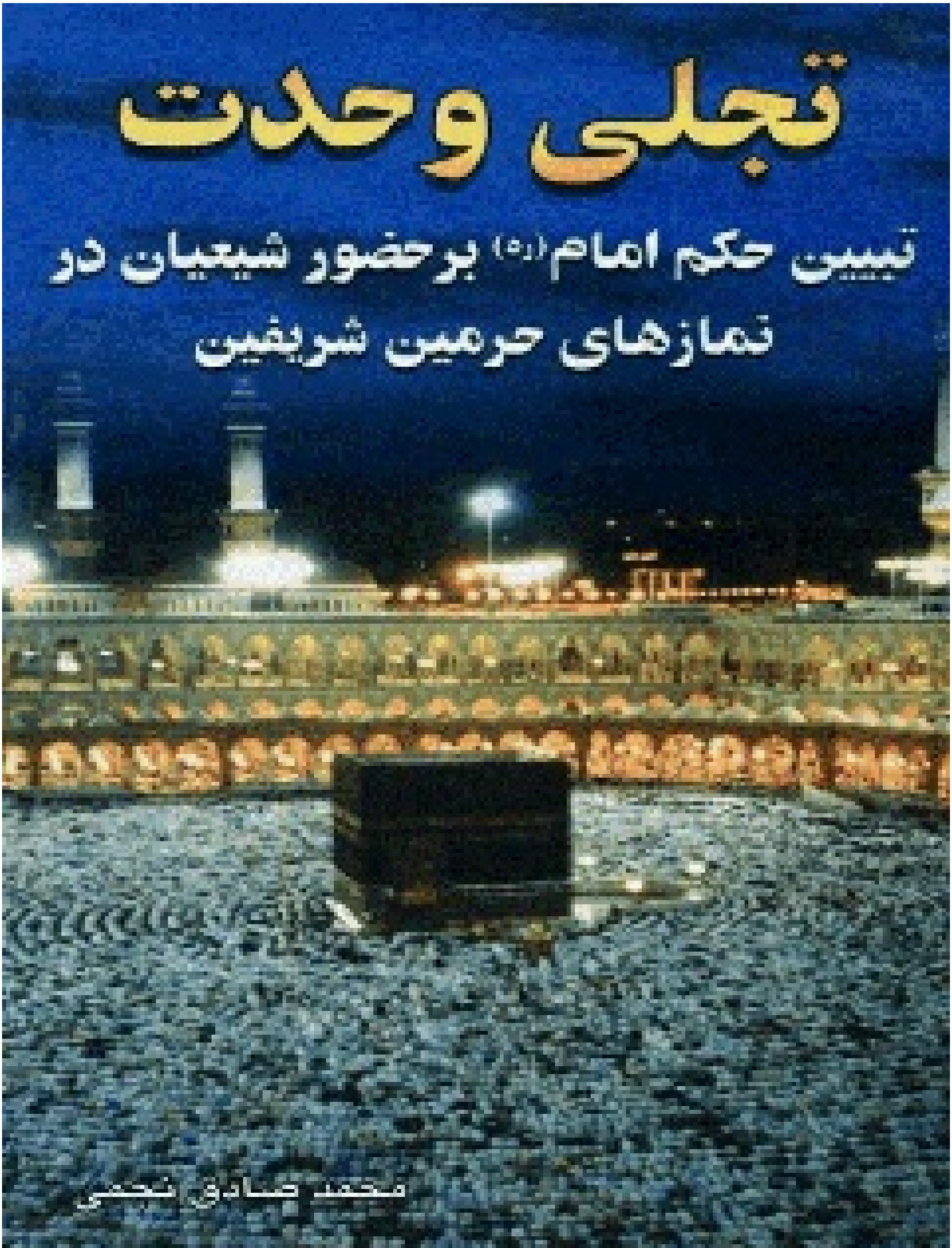

تجلی وحدت
تبیین حکم امام (ره) برحضور شیعیان در
نمازهای حرمین شریفین
محمد صادق نجمی

بسم الله الرحمن الرحیم

تجلی وحدت

نویسنده:

محمدصادق نجمی

ناشر چاپی:

مشعر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

تجلی وحدت، تبیین حکم امام ره بر حضور شیعیان در نمازهای حرمین شریفین

مشخصات کتاب

سرشناسه : نجمی محمدصادق - ۱۳۳۷

عنوان و نام پدیدآور : تجلی وحدت تبیین حکم امام قدس سره بر حضور شیعیان در نمازهای حرمین شریفین تالیف محمدصادق نجمی مشخصات نشر : تهران نشر مشعر، ۱۳۷۹.

مشخصات ظاهری : [۸۰] ص شابک : ۹۶۴-۶۲۹۳-۸۳-۲۳۵۰۰ریال ؛ ۹۶۴-۶۲۹۳-۸۳-۲۳۵۰۰ریال ؛ ۹۶۴-۶۲۹۳-۸۳-۲۳۵۰۰ریال ؛ ۹۶۴-۶۲۹۳-۸۳-۲۳۵۰۰ریال ؛ ۹۶۴-۶۲۹۳-۸۳-۲۳۵۰۰ریال ؛ ۹۶۴-۶۲۹۳-۸۳-۲۳۵۰۰ریال وضعیت فهرست نویسی : فهرستنویسی قبلی یادداشت : چاپ دوم ۱۳۸۰؛ ۳۵۰۰ ریال یادداشت : چاپ سوم ۱۳۸۱؛ ۳۵۰۰ ریال یادداشت : کتابنامه به‌صورت زیرنویس

موضوع : خمینی روح‌الله رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران ۱۳۶۸ - ۱۲۷۹ -- نظریه درباره حج موضوع : نماز

موضوع : وحدت اسلامی رده بندی کنگره : DSR۱۵۷۴/۵ /ح۳ت۳ ۱۳۷۹

رده بندی دیویی : ۹۵۵/۰۸۴۲

شماره کتابشناسی ملی : م۷۹-۱۵۱۰۹

ص: ۱

اشاره

ص: ۲

ص: ۳

ص: ۴

ص: ۵

ص: ۶

مقدّمه

ص: ۷

نماز ستون دین و رکنی از ارکان اسلام است.

نماز محبوب و نور چشم رسول خدا صلی الله علیه و آله است.

پیامبر صلی الله علیه و آله به امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: جایگاه نماز نزد امّت و پیروان من همانند رود جاری در مقابل خانه یکی از آنهاست.

چه گمان دارید درباره کسی که در بدنش چرک و آلودگی وجود دارد، چنین کسی اگر پنج مرتبه در روز خود را در نهری شست و شو دهد، آیا آلودگی در بدن او باقی می‌ماند؟

«فکذلک واللّه الصلوات الخمس لأمّتی». (۱)

به خداوند سوگند نمازهای پنج‌گانه برای پیروان من نیز اینچنین است (گناهان را پاک و آلودگی‌ها را

۱- ۱- بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۲۲۰.

ص: ۸

شست وشو می‌دهد).

از رسول خدا صلی الله علیه و آله پرسیدند: محبوب‌ترین کارها نزد خداوند چیست؟ فرمود نماز. (۱)

و در حدیثی دیگر چنین پاسخ داد: نماز در وقت آن. (۲)

و نیز فرمود: نماز وسیله نزدیک شدن به خداوند است. (۳)

رسول خدا صلی الله علیه و آله هر گاه مشکلی پیدا می‌کرد به نماز پناه می‌برد. (۴)

امام صادق علیه السلام فرمود:

شیعیان ما را به هنگام نماز بیازمایید که چگونه از آن مواظبت می‌کنند. (۵)

امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

رسول خدا صلی الله علیه و آله خوراک شب و غیر آن را بر نماز مقدّم نمی‌داشت و آنگاه که وقت نماز می‌رسید،

۱- ۱- بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۲۲۰

۲- ۲- همان: ۲۰۶

۳- ۳- عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۲۷

۴- ۴- الدرّ المنثور، ج ۱، ص ۶۷

۵- ۵- قرب الاسناد: ۵۲

ص: ۹

خانواده و دوستی را نمی‌شناخت [و تمام توجه او به خدا بود].

هر گاه که وقت نماز می‌رسید علی بن ابی‌طالب علیه السلام دگرگون می‌شد و برخود می‌لرزید.

امام سجّاد علیه السلام نیز هرگاه وقت نماز می‌رسید رنگش به زردی متمایل شده، بدنش می‌لرزید. (۱)

حال، نماز با چنین اهمیتی، اگر به جماعت خوانده شود و عدد نمازگزاران از ده نفر تجاوز کند، جن و انس از نوشتن ثواب آن ناتوان می‌شوند.

و اگر نماز در مسجد النبی صلی الله علیه و آله و مسجد الحرام خوانده شود ثواب آن به هزار و یکصدهزار برابر می‌رسد.

طبیعی است که شیطان برای دور نمودن مردم از این فیض عظیم بهانه‌ها ساز می‌کند و راه وصول به حق را بر انسان می‌بندد.

متأسّفانه در موسم حج و عمره گاهی دیده می‌شود که برخی زائران به هنگام برپایی نمازجماعت، و در حالی که مسلمانان جهان همچون

۱- ۱- بحار الأنوار، ج ۸۴، ص ۲۴۷.

ص: ۱۰

سیلی خروشان به سوی مسجدالنبی و یا مسجد الحرام سرازیر می‌شوند، در خلاف مسیر مردم حرکت نموده، به سوی منازل خویش باز می‌گردند. و یا اسف بارتر آن که در کنار مغازه‌ها و بازارها می‌نشینند و در حالی که کسبه کار خود را تعطیل نموده، به مساجد برای اقامه نماز رفته‌اند، آنها منتظر می‌مانند که وی بازگردد و بتوانند از او کالا خریداری کنند.

این عمل موجب شده تا بدخواهان، پیروان مکتب تشیّع را زیر سؤال برده یا به نماز نخواندن متّهم نمایند.

طبیعی است که زائر انقلابی و پیرو پیامبر صلی الله علیه و آله و ائمه معصوم علیهم السلام هرگز راضی نیست در حالی که به زیارت آمده، کاری از او سربزند که قلب پیامبر صلی الله علیه و آله و ائمّه را به دردآورد!

آنچه که عالم فرزانه و اندیشمند متّقی حضرت حجّهٔالاسلام والمسلمین آقای نجمی در این نوشتار در پی آن است، تبیین اندیشه والای حضرت امام خمینی قدس سره است که راه بهره‌وری بیشتر و بهتر در سفر

ص: ۱۱

عبادی حج و عمره را بر روی زائران بیت‌اللَّه الحرام گشود. و آنان را از وسوسه‌های شیطانی دور ساخت.

امید آن که زائران حریم حق را مفید افتد و در جوار خانه خدا و حرم نبوی با شرکت در نمازهای شکوهمند جماعت، سراسر وجودشان از فیض حق مشحون گردد.

مدیر آموزش و تحقیقات بعثه مقام معظّم رهبری

ص: ۱۲

بازشناسی افکار و اندیشه‌های بلند امام خمینی قدس سره

ص: ۱۳

بازشناسی افکار و اندیشه‌های بلند امام قدس سره

امروزه پرداختن به زوایای اندیشه والا و بلند امام از سوی متفکران، مورخان و نویسندگان، نیازی جدّی برای جامعه اسلامی، به ویژه برای نسل جوان کشور است که اینک به حدّ رشد رسیده‌اند امّا به دلیل عدم حضور در عرصه انقلاب، از شخصیّت امام و افکار نورانی ایشان و ره‌آوردهای انقلاب اسلامی آگاهی جامع و دقیقی ندارند.

همچنین تشریح افکار ژرف آن پیشوای راحل قدس سره و تحلیل و تفسیر وقایع و حوادث انقلاب و علل و عوامل ظهور و پیدایش آن برای مسلمانان دیگر کشورها که از حقایق انقلاب کمتر مطلبی شنیده‌اند، ضرورتی است انکارناپذیر.

بدیهی است در مرحله نخست، انجام این وظیفه، بر عهده کسانی است که به امام نزدیک بوده و از پیش از پیروزی انقلاب و نیز پس از آن، به طور مستقیم در جریان حوادث قرار داشته و سردی و گرمی آنها را لمس کرده‌اند.

ارائه این معلومات همانند دَینی است بر گردن آنان که باید

ص: ۱۴

آن را نسبت به انقلاب و امام ادا کنند.

روشن است که افزون بر تبیین و بررسی اصل انقلاب، بایـد نظریّات و حکم‌های صادره از سوی امام قدس سره که هر یک انقلابی بود در درون انقلاب، از سوی متخصصان و کارشناسان بررسی شود ودرباره هریک از آنها، همایش‌ها و اجلاسیه‌ها برگزار گردد و مقالات و سخنرانی‌ها ارائه شود تا اهمیت هر یک از آنها که در تاریخ اسلام برای اولین بار اتفاق افتاده است جلوه کند؛ مانند:

۱- طرح ولایت فقیه بعنوان زیربنای قانون اساسی.

۲- طرح اجتهاد پویا و نقش دو عنصر «زمان» و «مکان» در احکام فقهی.

۳- طرح اسلام ناب محمدی و اسلام آمریکایی.

۴- رسمیت دادن به اسلام و به اصل دین‌باوری در سطح جهان.

۵- نقش نامه امام به گورباچف و آثار آن.

۶- حکم اعدام سلمان‌رشدی و انعکاس آن در جهان.

۷- اعلان روز جهانی قدس.

۸- مبارزه و مقاومت در برابر استعمار و ...

و یکی دیگر از این نظریّات، حکم و دستور آن رهبر عظیم‌الشأن انقلاب اسلامی و بزرگ مرجع شیعه بر حضور

ص: ۱۵

شیعیان در نمازهای اهل سنت در حرمین شریفین است که همانند سایر نظریّات و احکام خاص معظم‌له، دارای ابعاد و آثار شگرفی است که باید علما و دانشمندان، این ابعاد را به جامعه شیعه در سطح جهان بشناسانند و آثار مثبت آن را برای جهان اسلام که امروز و در آینده از آن برخوردار خواهد شد، تبیین نمایند.

نوشته حاضر، قدمی است کوتاه در این مسیر و اقدامی است نه چندان رسا در ایفای این وظیفه مهمّ و امید است از سوی محققان و دانشمندان در افق کارشناسی و تخصصی پیگیری و دنبال شود و ابعاد آن هر چه بیشتر تشریح و بازشناسی گردد.

در شهریور ماه سال ۱۳۵۸، در اولین مراسم حج تمتع، پس از پیروزی انقلاب اسلامی از سوی بنیانگذار جمهوری اسلامی قدس سره حکمی خطاب به نمایندگان منصوب خود، جهت سرپرستی حجاج بیت‌اللَّه الحرام در هشت مادّه صادر فرمودند که در آن، وظایف حجاج بیت‌اللَّه الحرام، به خصوص وظایف شیعیان و به ویژه وظایف حجاج ایرانی بیان شده، که متن آن بدین شرح است:

متن حکم امام خمینی قدس سره

ص: ۱۶

جناب حجۀالاسلام آقای حاج شیخ محی‌الدین انواری و

جناب حجۀالاسلام آقای شیخ فضل‌اللّه محلاتی- دامت افاضاتهما-

چون ایام برگزاری یکی از فرایض بزرگ اسلامی با محتوای عظیم انسانی، روحانی، سیاسی، اجتماعی؛ یعنی فریضه حج بیت‌اللّه‌الحرام نزدیک است و لازم است در آستانه برقراری جمهوری اسلامی با انقلاب شکوهمند ملت شریف ایران، این فریضه مقدسه، از آثار طاغوت پاکسازی و به اسلام راستین برگردد، به این جهت شما را بعنوان سرپرست حجاج بیت‌اللّه الحرام تعیین نموده که با مشورت با مقامات صالحه، هیأتی از افراد صالح و متعهد و با ایمان انتخاب و با همکاری آنان کلیه امور مربوط به حج را تحت نظارت قرار دهید که ان‌شاءاللّه تعالی در حکومت جمهوری اسلامی، این فریضه مقدسه با محتوای معنوی خود تحقق یابد و لازم است در این موضوع تذکراتی داده شود:

۱- لازم است به حضرات آقایان علما و روحانیون

ص: ۱۷

محترم کاروان‌ها تـذکر دهیـد که قبل از حرکت، مجالسـی تشـکیل دهند و حجاج محترم را با مسائل شـرعی و وظایف انسانی آشـنا کنند.

۲- عموم برادران و خواهران اسـلامی بایـد توجه داشته باشـند که یکی از مهمـات فلسـفه حـج، ایجـاد تفـاهم و تحکیم برادری بین مسـلمین است و بر دانشـمندان و معمّمین لازم است مسائل اساسـیِ سیاسی و اجتماعی خود را با دیگر برادران در میان گذارند و در رفع آن طرح‌هایی تهیه کنند تا آنان در برگشت به کشورهای خود آنها را تحت نظر علما و ارباب نظر قرار دهند.

۳- در این سـال که ایران در آسـتانه جمهوری اسـلامی است و به واسـطه تبلیغـات نـاروای اجانب ممکن است مسـلمین بلاد از عمق نهضت اسـلامی ایران مطلع نباشـند، لازم است آقایان علما و خطبا و دانشمندان محترم با وسائل ممکن، این نهضت مقدس را معرفی نمایند و مقصد مسـلمانان ایران را که همان برقراری حکومت اسلامی، تحت پرچم اسلام و هدایت قرآن کریم و پیغمبر مکرّم اسلام است گوشزد نمایند که برادران اسلامی ما بدانند ما به جز اسلام و برقراری حکومت عدل اسلامی فکر نمی‌کنیم.

۴- لازم است برادران ایرانی و شیعیان سایر کشورها از

ص: ۱۸

اعمال جاهلانه، که موجب تفرّق صفوف مسلمین است، احتراز کنند و لازم است در جماعات اهل سنت حاضر شوند و از انعقاد تشکیل نماز جماعت در منازل و گذاشتن بلندگوهای مخالف رویه اجتناب نمایند. و از افتادن روی قبور مطهره و کارهایی که گاهی مخالف شرع است جدّاً اجتناب کنند.

۵- نیابت از حیّ برای نماز طواف صحیح نیست، باید هر کس خودش به هر نحو می‌تواند نماز بخواند و مجزی است از گرفتن نایب و از مزاحمت با نمازگزاران اجتناب نمایند.

۶- طواف را به نحو متعارف که همه حجاج به جا می‌آورند، به جا آورند و از کارهایی که اشخاص جاهل می‌کنند احتراز شود و مطلقاً از کارهایی که موجب وهن مذهب است باید احتراز شود.

۷- در وقوفین، متابعت از حکم قضات اهل سنت لازم و مُجزی است، اگر چه قطع به خلاف داشته باشید.

۸- در این سال که به واسطه انقلاب اسلامی، به برادران و خواهران ما صدمات و ضررهای بسیار از حکومت طاغوتی رسیده است و بسیاری از معلولین از حوادث انقلاب، احتیاج مبرم به کمک دارند، مقتضی است کسانی

ص: ۱۹

که می‌خواهند حج استحبابی به‌جاآورند، هزینه آن را صرف در احتیاج برادران و خواهران خود کنند که ثواب آن نزد خدای تعالی بسیار بر حج استحبابی ترجیح دارد. و نیز کسانی که به عنوان سوغات، مصارف ناروا می‌نمایند یا تشریفات و میهمانی‌های خارج از رویه، در وقت برگشت از حج می‌نمایند، مقتضی است این نحو هزینه‌ها را صرف احتیاج برادران و خواهران علیل و مستمند خود نمایند که خداوند تعالی به آنان اجر و برکت عنایت فرماید!

از خداوند تعالی عظمت اسلام و سعادت ملت مسلمان را خواستار و موفقیت همگان را در کوشش برای به ثمر رسیدن نهضت مقدس امیدواریم.

وَالسَّلامُ عَلَيكُم وَ عَلى جَميعِ الْمُؤمِنين وَ رَحْمَةُ اللَّه وَبَرَكاتُهُ

روح اللّه الموسوی الخمینی- ۲۹/ ۶/ ۵۸ (۱)

۱- ۱- صحیفه نور ج ۹، ص ۱۷۶.

ص: ۲۰

حضور شیعیان در نماز اهل سنّت

ص: ۲۱

«لازم است برادران ایرانی و شیعیان سایر کشورها، از اعمال جاهلانه که موجب تفرّق صفوف مسلمین است احتراز کنند. و لازم است در جماعات اهل سنت حاضر شوند و از انعقاد و تشکیل نماز جماعت در منازل و گذاشتن بلندگوهای مخالف رویه اجتناب نمایند و از افتادن روی قبور مطهره و کارهایی که گاهی مخالف شرع است جداً اجتناب کنند.»

حضرت امام رحمه الله در این بخش از پیام خود که بند چهارم آن است به چند نکته اشاره دارد که هر یک در خور بحث و بررسی است، ولی ما در این نوشته تنها به موضوع «حضور شیعیان در نماز اهل سنت» که مهمترین نکته از این ماده است، می‌پردازیم و آن را مورد توجّه قرار می‌دهیم.

بی‌شک این حکم از لحاظ حضور شیعیان در نمازهای اهل سنت در حرمین شریفین، یک تحوّل تاریخی و یک دستور بی‌سابقه‌ای بود که نه‌تنها توانست سیل عظیم زائران شیعه را، که قبل از انقلاب و در طول تاریخ، به هنگام اقامه نماز از مسجدالحرام و مسجدالنبی به سوی هتل‌ها و خیابان‌ها در حرکت بود، متوقف سازد بلکه موجب گردید

ص: ۲۲

که این سیل جمعیت را به هنگام اقامه نماز همانند سایر مسلمانان به سوی این دو مسجد و مساجد دیگر در مکه مکرمه و مدینه منوره سرازیر نماید.

و این تحوّل عظیم و دگرگونی شگرف برای کسانی که شاهد مراسم حج قبل و بعد از انقلاب بوده‌اند، بیش از دیگران ملموس و قابل درک است و طبعاً برای علاقمندان به اسلام مایه خوشحالی و دلگرمی و برای دشمنان اسلام رنج‌آور و نگران‌کننده است.

البته این، ظاهر قضیه است ولی ابعاد معنوی و جنبه‌های مختلف سیاسی- مذهبی این حکم برای جهان اسلام، بیش از آن است که بتوان ارزیابی کرد و جهات گوناگون آن را ارائه نمود. به طور خلاصه می‌توان گفت که: با توجه به شرایط فعلیِ جهان اسلام و به ویژه جایگاه مهم تشیّع، که پس از پیروزی انقلاب اسلامی به آن دست یافته است، این حکم یکی از بارزترین و سازنده‌ترین احکام و فتاوا است که از سوی یک مرجع تقلید جامع‌الشرایط و آگاه صادر شده و به مرحله اجرا در آمده است.

انگیزه و دلایل مذهبی این حکم:

گر چه ممکن است این حکم امام قدس سره دارای انگیزه‌های

ص: ۲۳

متعـدد باشـد و عوامل سیاسـی و دلایل مختلف اجتماعی- مـذهبی آن را ایجاب کنـد ولی با توجه به حجم مقاله، تنها دو بُعد از این عوامل را مورد توجه قرار داده و به دلایل مذهبی آنها اشاره می کنیم:

* اسلام در مقابله با استکبار جهانی.

** مسأله تشیع و تسنن.

در مورد عامل نخستین و مقابله با استکبار جهانی، باید سه موضوع مورد بررسی قرار گیرد:

الف: دین‌ستیزی در جهان امروز.

ب: اندیشه امام در مقابله با دین ستیزی.

ج: حج ابراهیمی عامل شکست توطئه دشمنان.

* مسأله دین‌ستیزی در جهان معاصر:

همانگونه که‌قرآن‌مجیـد در آیات متعـدد، خطر مشـرکان و دشـمنان اسـلام را متـذکر شـده و از عداوت و کینه عمیق آنان نسـبت به مسلمین هشدار داده و فرموده است:

وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ.

«آنها پیوسته با شما می‌جنگند تا اگر بتوانند شما را از آیینتان برگردانند.» (۱)

۱- ۱- صحیفه نور ج ۹، ص ۱۷۶.

ص: ۲۴

استکبار و دشمنان اسلام در طول تاریخ مقابله با اسلام را در سرلوحه برنامه‌های خویش قرار داده و هیچگاه از این اندیشه باطل غافل نبوده است. ما اینک در صدد پرداختن به گذشته‌های تاریخ نیستیم؛ گذشته‌ای که در آن جنگهای خونین و طولانی، مانند جنگهای صلیبی بخشی از تاریخ اسلام و جهان را به خود اختصاص داده است. و درباره مقابله و مبارزه فرهنگی با اسلام که در این باره کتابها و تألیفات نوشته‌اند، سخن نمی‌گوییم و از گفتگو درباره اتهامات و افتراهایی که به شخص پیامبر اسلام متوجه ساخته‌اند، صرف‌نظر می‌کنیم.

و همچنین درباره حکومتهای مادی و لائیک، که در طول سالیان متمادی دین را از صحنه سیاست و حکومت و از مداخله در سرنوشت انسانها کنار زده‌اند و در محو اسلام همگی دست به دست هم داده و اتحادیه‌هایی از بلوک شرق و غرب برای این هدف شوم تشکیل داده‌اند، بحث نمی‌کنم و ...

ما اینک از جهان معاصر سخن می‌گوییم؛ جهانی که در آن مصائب و آلام بسیار از سوی دشمنان بر اسلام و مسلمین تحمیل گشته است. روزگاری که مشتی صهیونیست در مقابل چشم بیش از یک میلیارد مسلمان،

ص: ۲۵

قدس شریف و قبله اوّل مسلمانان را به تصرف خویش درآورده و میلیونها مسلمان را از خانه و کاشانه خویش آواره ساخته است. و هر روز عده‌ای از مسلمانان در لبنان و فلسطین زیر بمبها و موشکهای دشمن به خاک و خون کشیده می‌شوند و خانه‌هایشان بر سرشان ویران می‌گردد و گروه‌گروه به سیاه‌چال‌های مخوف و شکنجه‌گاهها فرستاده می‌شوند. آنها به این جنایات بسنده نکرده‌اند و همواره فکر تسلّط بر نیل تا فرات و تصرف مکه و مدینه را در سر می‌پرورانند.

ما از روزگاری سخن می‌گوییم که استکبار شرق و غرب در متلاشی کردن انقلاب شکوهمند ملّتی، چون نشأت گرفته از اسلام بود، متحد شدند و بزرگترین و طولانی‌ترین جنگ را بر آن تحمیل کردند.

و همانها رشدی و رشدی‌ها را در دامن خود برای ضربه زدن به اسلام تربیت کردند و روزانه هزاران نفر را قربانی مطامع خویش می‌کنند و به بهانه حقوق بشر در کوبیدن اسلام همپیمان شده اند.

همچنین دیدیم که در بوسنی چگونه مسلمانها را گروه‌گروه به خاک و خون کشیدند و گورهای دسته‌جمعی از اجساد مسلمانانِ زنده‌به‌گور، به وجود آوردند و فرزندان

ص: ۲۶

و همسرانشان را آواره بیابانها کردند و امروز همین جنایات در چچن و قفقاز و ... تکرار می‌شود.

و این به اصطلاح آزادیخواهان، در مهد آزادیشان از ورود دختران دانش آموز مسلمان به کلاس درس، به دلیل استفاده کردن از روسری، ممانعت به عمل آوردند و با این کار روی جنایتکاران دورانِ قرون وسطایی را سفید کردند!

و ما اگر تنها به انعکاس آمار این نوع مقابله‌ها و رودررویی‌ها با اسلام بسنده کنیم، کتاب قطوری تهیه خواهد شد.

آری، اینگونه است وضعیت اسفبار گروهی از مسلمانان در نقاط مختلف جهان. آنان در وضعیت سخت اقتصادی، سیاسی و اجتماعی قرار گرفته‌اند و دست نیاز و استمداد به سوی عالمان و دانشمندان مذهبی و سران کشورهای اسلامی دراز کرده‌اند تا شاید از این فشار و شکنجه نجات یابند، امّا نه تنها امیدی ندارند بلکه آینده‌ای تلخ‌تر و فشارهای مضاعف و گسترده‌تر در پیش روی خود می‌بینند.

* اندیشه امام قدس سره در مقابله با دین‌ستیزی

از ویژگی‌های برجسته امام راحل قدس سره، نگرش وسیع وی

ص: ۲۷

نسبت به مذهب و باورهای اعتقادی در مقابل مکتب‌های غیرمذهبی بود. او همواره در اندیشه رسمیت دادن و اعاده مجد و عظمت به اسلام و گسترش بخشیدن به اصل خداباوری و مقابله با دین‌زدایی در سطح جهان بود و این حقیقت را در سیره نظری و عملی آن بزرگوار می‌توان به خوبی و وضوح مشاهده کرد. از نمونه‌های بارز آن، نامه آن بزرگوار به گورباچف می‌باشد.

این نامه تاریخی، که پس از نامه‌های رسول خدا صلی الله علیه و آله به قیصر و کسری، برای اولین و آخرین بار به کسی که در رأس هرم مادیگریِ جهانِ معاصر قرار داشت ارسال گردیده، روشنگرِ بینش امام قدس سره نسبت به جایگزین ساختن دین‌باوری و توجه به معنویات در مقابل مادیگری و دین ستیزی در سطح جهان است.

امام در این نامه، گورباچف را به سوی خدا دعوت کرد و راه استدلال را به او ارائه داد و به وی گفت: «مشکل شما عدم اعتقاد واقعی به خدا است. مشکل اصلی شما مبارزه طولانی و بیهوده با خدا و مبدأ هستی و آفرینش است.» چه اثر بدیع و شگرفی از خود به جای گذاشت و چه تحوّل عظیمی، پس از هفتاد سال مبارزه با خداباوری و مذهب گرایی به وجود آورد!

ص: ۲۸

یکی دیگر از نمونه‌های بارز این دید و بینش، هشدار امام نسبت به خطر صهیونیزم جهانی است که از سالها پیش از انقلاب، آن را دنبال کرده و در تاریخ ۶/ ۵/ ۵۸، در آستانه اولین ماه رمضان پس از پیروزی انقلاب، روزقدس‌جهانی را اعلام کرد و چنین فرمود: «... من از عموم مسلمانان جهان و دولت‌های اسلامی می‌خواهم که برای کوتاه کردن دست این غاصب و پشتیبانان آن، به هم بپیوندند و جمیع مسلمانان جهان را دعوت می‌کنم آخرین جمعه ماه مبارک رمضان را، که از ایام قدر است و می‌تواند تعیین‌کننده سرنوشت مردم فلسطین نیز باشد، بعنوان روزقدس انتخاب و طی مراسمی همبستگی بین‌المللی مسلمانان را در حمایت از حقوق قانونی مردم مسلمان اعلام نمایند.» (۱)

تفرقه عامل تسلّط دشمنان:

امام قدس سره آن حکیم فرزانه که تسلّط دشمنان و ضعف مسلمانان را در تفرقه و تشتت آنان می‌دید، با ایجاد وحدت و یکپارچگی در گوشه‌ای از جهان، ملّتی را به پیروزی

۱- ۱- صحیفه نور، ج ۸، ص ۲۲۹.

ص: ۲۹

رسانید و طومار سلطنت دو هزار و پانصد ساله را در هم پیچید و کشور ایران را از دست استکبار و دشمنان اسلام و انسانیت نجات بخشید.

او راه حلّ مشکل جوامع اسلامی در سراسر جهان را مورد عنایت خویش قرار داد و رمز پیروزی و راه نجات را، که همان اتّحاد و اتفاق است، به آنها ارائه نمود.

چگونه و در کجا؟!

در مراسم حج! حجی که تجلّیگاه عظمت و اقتدار پیروان دین حنیف اسلام و مظهر وحدت و اخوت مسلمانان جهان و کانون توحید و یگانه پرستی و مرکز فریاد برائت امت از شرک و بت‌پرستی است.

حجی که مراسم شگفت‌انگیزش جلوه‌ای بارز از اعتلای دین حق و نمایشگر تمامیت اسلام ناب محمدی و مبارزه با شیاطین است.

آری مراسم حج و اجتماع بزرگ مسلمانان جهان در مکه و مدینه است که می‌تواند اتّحاد و اتفاق پیروان اسلام را که آرمان پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله و اوصیای آن بزرگوار است، محقق و متجلّی سازد.

لیکن افسوس که حکومت‌های ستمگر در طول تاریخ و

ص: ۳۰

دست مرموز استعمار، به ویژه در یک قرن اخیر، موجب گردید تا روح حقیقی آن به فراموشی سپرده شود و از ابعاد سیاسی و اجتماعی و عبادی حج، تنها بعد عبادی آن، آنهم خالی از روح واقعی پرستش ترویج و تبلیغ شود.

اینجا است که امام امت به احیای حج ابراهیمی قیام کرد و در مناسبتهای مختلف در سخنرانیها و پیامهایش، ضمن توصیه بسیار به دقت در اعمال حج و فراگیری مسائل آن و بیان ابعاد معنوی و عرفانی مناسک، جنبه‌های سیاسی و اجتماعی حج را مطرح ساخت و با دعوتِ جوامع اسلامی به وحدت و همدلی و پرهیز از تشتت و تفرق، که بزرگترین عامل تسلّط بیگانگان است، مسلمانان را در مقابله با دشمنان اسلام بسیج کرد.

گرچه دشمنان نیز در مقابل این حرکت عظیم، بیکار ننشستند و برای جلوگیری از تحقق چنین تحولی شگرف، با تمام قوا به میدان آمدند و متحجّران برای پیشگیری از این هدف عالی، تمام توان خود را بکار بستند ولی استقبال پر شور مسلمانان آگاه و حقایق موجود، نشانگر آن است که این حرکت متوقف شدنی نیست و این موانع ناچیز بر طرف خواهد شد و دیر یا زود مخالفان نیز به موافقان خواهند پیوست.

ابعاد مختلف حج از نظر امام‌خمینی قدس سره

ص: ۳۱

حضرت امام قدس سره گذشته از رساله‌های عملیّه و مناسک حج، مطالبِ فراوانی در اهمیت جنبه عبادی و لزوم فراگیری و انجام دقیق اعمال حج، برای حجاج بیان کرده و توصیه‌ها و تأکیدات گسترده‌ای از آن بزرگوار، به‌صورت سخنرانی و پیام، به مسلمانان در ابعاد فلسفی و عرفانی این اعمال و همچنین در بعد سیاسی- اجتماعی این همایش بین‌المللی- اسلامی شاهدیم که در اینجا به نقل چند نمونه بسنده می‌کنم:

لزوم فراگیری دقیق اعمال حج:

«به زائران بیت اللَّه الحرام- ایّدهم اللَّه تعالی- عرض می‌کنم که اعمال و مناسک را به طور دقیق از روحانیون محترم که در کاروانها هستند فراگیرید و به هیچ عملی بدون راهنمایی آنان دست نزنید، چه‌بسا باشد که خدای نخواسته با سهل‌انگاری، عملتان باطل شود و جبران آن را تا آخر نتوانید بکنید و یا به احرام باقی بمانید و در برگشت موجبات زحمت خود و نزدیکان خویش شوید و این یک تکلیف شرعی است که از آن غفلت نباید کرد و به روحانیون محترم عرض می‌کنم که علاوه بر آنکه مسائل را به طور

ص: ۳۲

وضوح که همه‌کس بفهمد در جلسات متعدد به گروه خود یاد دهید در وقت اعمال آنان نیز مواظب آنها باشید و آنها را هدایت فرمایید.» (۱)

«مراتب معنوی حج که سرمایه حیات جاودانه است و انسان را به افق توحید و تنزیه نزدیک می‌کند، حاصل نخواهد شد مگر آنکه دستورات عبادی حج به طور صحیح و شایسته و مو به مو عمل شود.» (۲)

فلسفه و ابعاد عرفانی حج:

«در لبیک لبیک، «نه» بر همه بتها گویید و فریاد «لا» بر همه طاغوت‌ها و طاغوتچه‌ها کشید و در اطراف حرمِ خدا، که نشانه عشق به حق است، دل را از دیگران تهی کنید و جان را از خوف غیر حق پاک سازید و به موازات عشق به حق از بتهای بزرگ و کوچک و طاغوتها و وابستگان‌شان برائت جویید که خدای تعالی و دوستان او از آنان برائت جستند و همه آزادگان جهان از آنان بریء هستند.

و در لمس «حجرالأسود» بیعت با خدا بندید، که با

۱- ۱- از پیام امام خمینی در تاریخ ۱۶/ ۵/ ۶۵ صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۱۹.

۲- ۲- از پیام امام‌خمینی به مسلمانان جهان به مناسبت برگزاری کنگره‌عظیم حج ۷/ ۶/ ۶۳ صحیفه نور، ج ۱۹، ص ۴۴.

ص: ۳۳

دشمنان او و رسولانش و صالحان و آزادگان دشمن باشید و به اطاعت و بندگی آنان هر که باشد و هرجا باشد سرننهید و خوف و زبونی را از دل بزدایید که دشمنان خدا و در رأس آنان شیطان‌بزرگ زبونند، هر چند در ابزار آدم‌کشی و سرکوبی و جنایتشان برتری داشته باشند. و در سعی بین صفا و مروه، با صدق و صفا سعی در یافتن محبوب کنید که با یافتن او همه بافت‌های دنیایی گسسته شود و همه شک و تردیدها فرو ریزد و همه خوف و رجاهای حیوانی زایل شود و همه دلبستگی‌های مادی گسسته شود و از آزادگی‌ها شکفته گردد و قید و بند شیطان و طاغوت که بندگان خدا را به اسارت و اطاعت کشند، در هم ریزد.

و با حال شعور و عرفان به مشعرالحرام و عرفات روید و در هر موقف به اطمینان قلب بر وعده‌های حق و حکومت مستضعفان بیفزایید و با سکوت و سکون تفکر در آیات حق کنید و به فکر نجات محرومان و مستضعفان از چنگال استکبار جهانی باشید و راههای نجات را از حق، در آن مواقف کریمه طلب کنید.

پس به منا روید و آرزوهای حقانی را در آنجا در یابید که آن قربانی نمودن محبوبترین چیز خویش در

ص: ۳۴

راه محبوب مطلق است. و بدانید تا از این محبوب‌ها که بالاترینش حبّ نفس است و حبّ دنیا تابع آن است، نگذرید به محبوب مطلق نرسید و در این حال است که شیطان را رجم کنید و شیطان از شما بگریزد و رجم شیطان را در موارد مختلف با دستورهای الهی تکرار کنید که شیطان و شیطان‌زادگان همه گریزان شوند.» (۱)

ابعاد سیاسی- اجتماعیِ حج:

امام در پاسخ نامه ملک‌خالد پادشاه عربستان سعودی می‌نویسد:

«اینجانب تمام گرفتاری‌ها و بدبختی‌های مسلمین و دولت‌های کشورهای اسلامی را در اختلاف و نفاق بین آنان می‌دانم. چرا باید دولت‌های اسلامی با داشتن قریب یک میلیارد جمعیت و در دست داشتن ذخیره‌های زیرزمینی، خصوصاً موج‌های نفت که رگ حیات ابرقدرت‌هاست و برخورداری از تعلیمات حیات‌بخش قرآن کریم و دستورات عبادی- سیاسی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله که مسلمانان را به اعتصام

۱- ۱- از پیام امام خمینی به زائران بیت اللَّه الحرام، در تاریخ ۱۶/ ۵/ ۶۵- صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۱۸.

ص: ۳۵

به «حبل‌اللَّه» دعوت و از تفرقه و اختلاف تحذیر می‌فرماید و با داشتن ملاذ و ملجائی چون حرمین شریفین که در عهد رسول اللَّه- صلوات اللَّه علیه- مرکز عبادت و سیاست اسلامی بوده و پس از رحلت آن بزرگوار مدتها نیز چنین بوده است و طرح فتوحات و سیاسات از آن دو مرکز بزرگ سیاسی- عبادی ریخته می‌شده است، اکنون به واسطه کج فهمی‌ها و غرض‌ورزی‌ها و تبلیغات وسیع ابرقدرتها کار را به آنجا بکشانند که دخالت در امور سیاسی و اجتماعی که مورد احتیاج مبرم و از اهمّ امور مسلمین است در حرمین شریفین جرم شناخته شود.» (۱)

باز امام خطاب به مسلمانان جهان می‌فرماید:

«ای مسلمانان جهان، و ای پیروان مکتب توحید، رمز تمام گرفتاری‌های کشورهای اسلامی اختلاف کلمه و عدم هماهنگی است و رمز پیروزی، وحدت کلمه و ایجاد هماهنگی است، که خداوند تعالی در یک جمله بیان فرموده: وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِیعاً وَلَا تَفَرَّقُوا ... اعتصام به حبل اللَّه، بیان هماهنگی جمیع

۱- ۱- صحیفه نور، ج ۱۵، ص ۱۸۶، تاریخ ۱۸/ ۷/ ۶۰.

ص: ۳۶

مسـلمین است برای اسـلام و بـه سـوی اسـلام و برای مصالـح مسـلمین و گریز از تفرقـه و جـدایی و گروه گرایی، کـه اسـاس همه بدبختی‌ها و عقب افتادگی‌هاست.» (۱)

«ای مسـلمانان جهان، شـما را چه شد که در صدر اسـلام با عدّه بسـیار کم، قدرت عظیم را شـکستید و امت بزرگ اسلامی- انسانی ایجـاد نمودیـد. اکنون بـا قریب یـک میلیـارد جمعیت و دارا بودن مخـازن بزرگ، که بالاترین حربه است، در مقابل دشـمن اینچنین ضعیف و زبون شدید؟!

آیا می‌دانید که تمام بدبختی‌های شما در تفرقه و اختلاف بین سران کشورهای شما و بالنتیجه، بین خود شماست؟!

از جـای برخیزیـد و قرآن‌کریم را به دست گرفته و به فرمـان خـدای تعـالی گردن نهیـد تـا مجـد خود و عظمت اسـلام عزیز را اعاده کنید.» (۲)

نماز جماعت حرمین شریفین، تجلّیگاه انس و وحدت مسلمانان جهان

۱- ۱- از پیام امام‌خمینی به زائران بیت اللَّه الحرام، تاریخ ۱۹/ ۱۱/ ۴۹، صحیفه نور، ج ۹، ص ۲۲۶.

۲- ۲- از پیام امام‌خمینی به مناسبت روز عرفه، تاریخ ۳۰/ ۸/ ۵۸، صحیفه نور، ج ۱۰، ص ۲۲۱.

ص: ۳۷

این بود بخشی از پیام‌های امام راحل در بیان علت گرفتاری‌ها و بدبختی‌های مسلمین جهان و کشورهای اسلامی که با در دست داشتن آنهمه امکانات مادی و معنوی دامنگیرشان گردیده است.

و این بود نمونه‌ای از پیام‌های بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران خطاب به مسلمین جهان که روزی با عده‌ای بسیار کم قدرت‌های عظیم جهان را در هم شکستند ولی امروز با همه نیرو و قدرت که در اختیار دارند در مقابل دشمنان اینچنین ضعیف و زبون گشته‌اند.

و این بود عامل آنهمه عزّت و شوکت؛ یعنی اتحاد و اعتصام به حبل‌اللّه و انگیزه اینهمه ضعف و ذلت؛ یعنی تفرقه و اختلاف که بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، مسلمین را بر آن متوجه نموده است.

و از این بحث کوتاه می‌توان به اهمیت حکم امام بر حضور شیعیان در نماز جماعت حرمین شریفین و به علت و انگیزه چنین دستور مهم و فتوای بی‌سابقه‌ای پی برد؛ زیرا گرچه مجموع اعمال و مناسک حج و اجتماع میلیونی مسلمانان در این مراسم پر شکوه، نوعی وحدت و

ص: ۳۸

هم‌آهنگی را ایجاب می کند؛ حضور در یک زمان و مکان، همرنگی در لباس و یکنواختی شعار این جمعیت میلیونی، که از سراسر جهان در این کنگره عظیم اسلامی شرکت جسته‌اند، همه نشانگر پیروی آنان از یک دستور و فرمان و دلیل بر اجرای حکم الهی است و از نظر وجهه خارجی، نمودی از تشکّل بزرگ و سالانه مسلمانان جهان است که در هیچ مذهب و آیینی چنین اجتماع پرشکوه را نمی‌توان یافت، ولی باید به این نکته توجّه کرد که هیچیک از اعمال حج نمی‌تواند مانند نماز جماعت حرمین شریفین باصلابت، وحدت‌آفرین و دشمن شکن باشد؛ زیرا هریک از این اعمال، در عین اجتماعی و اشتراکی بودن، به صورت انفرادی و جدا از هم انجام می‌پذیرد و هر انسانی موظف است مواظب و مراقب عمل خویش باشد. در طواف و سعی، رمی و ذبح و ... منفرد عمل می کند و این اعمال بجز وقوفین از نظر زمان نیز وسیع است و هر کسی می‌تواند در هر ساعت از روز و یا در مدت و در فاصله چند روز مناسک خود را انجام دهد.

و تنها نماز است که همه مسلمانان را در صفوف فشرده و منسجم در کنار هم قرار می‌دهد و با صدای اذان، در یک زمان‌مشخص، سیل جمعیت با رنگها و زبانها و ملّیت های

ص: ۳۹

مختلف به سوی مکـان مشـخص (مساجـد) سـرازیر می‌شود و با تکبیر مکبّر هزاران نفر هماهنگ به رکوع می‌رونـد و سـر به سـجده می‌گذارند و بر یگانگی خدا و نبوت رسول او شهادت می‌دهند، سپس بر همدیگر درود و تهنیت می‌گویند؛ «السلام علیکم و رحمهٔ اللَّه و برکاته».

و اینجـا اسـت کـه روح اخـوّت اسـلامی و عواطـف معنـویِ مـذهبی در میانشـان متجلّی می‌گردد و دست همـدیگر را می‌فشـارند وباهمـدیگر معـانقه وروبوسـی می‌کننـد وچهره‌ای بشـاش، که حاکی از محبت درونی است قبولی اعمال یکـدیگر رااز خـدا مسألت می‌نمایند؛ «تَقَبَّلَ اللّهُ أعْمالَکُمْ»

اینک این پرسـش مطرح است که آیا ترک‌کردن این کانون وحدت و گریز از این تجلّیگاه انس و الفت، که در بعضی از گروههای اسـلامی مشاهـده می‌شود که بهنگـام نمـاز بر خلاف مسیر سـیل جمعیت به سوی منازل و بازارها درحرکتنـد، موجب انزجار و نگاه خشم‌آلود مسـلمانان نسـبت به این افراد نخواهـد شـد؟! و به جای آن صـفا و صـمیمیت، تخم عداوت و دشـمنی در دل آنان نخواهد افکند، به ویژه آنکه هر صـبح و شام احادیثی به گوشـشان می‌رسد که پیامبر اسلام فرموده است: «خارج شدن از مسجد هنگام نماز، عمل منافقان است» و باز فرموده است:

ص: ۴۰

«شیاطین با شنیدن اذان از مساجد می گریزند؟!

و طبیعی است هریک از زائران و حُجاج پس از مراجعت به وطن خویش، در سراسر جهان، در محافل و مجالس، ضمن بیان عظمت نماز حرمین شریفین مشاهدات خود را از عملکرد این گروه در جدایی از صفوف مسلمین و بی‌اعتنایی آنها به نماز منعکس و بلکه آنان را بی‌نماز معرفی خواهند نمود و چه پیرایه‌هایی که بر مذهب و آیین آنان و پیشوایان معصومشان خواهند افزود؟! و چه داستان‌هایی از انحراف آنان از اسلام و قرآن خواهند ساخت؟! و این حادثه اگر تنها یک بار اتفاق بیفتد، سالیان متمادی فراموش نخواهد شد، چه رسد به آنکه هر سال و هر روز تکرار شود و این همان خواسته دشمنان اسلام است که بدون صرف کوچکترین هزینه‌ای، به آن دست یافته‌اند و مسلماً در تلاشند که به هر وسیله ممکن، هر یک از گروههای دیگر مسلمانان را نیز از این صف فشرده جدا سازند و در میانشان تخم مخالفت و بدبینی بکارند.

دلیل شرعی این حکم:

امام قدس سره در این زمینه می‌فرمایند:

«عقلا و علمای اسلام از صدر اسلام تاکنون کوشش

ص: ۴۱

کردند برای اینکه مسلمین همه با هم مجتمع باشند و هم ید واحده باشند بر غیر مسلمین. در هر جا که مسلمی پیدا بشود باید با سایر مسلمین تفاهم کنند و این مطلبی است که خداوند تبارک و تعالی در قرآن کریم سفارش کرده است و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله سفارش فرموده است و ائمه مسلمین سفارش فرموده‌اند و علمای بیدار اسلام این امر را گرفته و کوشش کرده‌اند به اینکه مسلمین را در تحت لوای اسلام به وحدت و یگانگی دعوت کنند». (۱)

اگر امام قدس سره در مقام استدلال بر حکم مورد بحث بود و اگر بنا بود دلایل حکم حضور شیعیان در نماز حرمین شریفین را از قرآن و حدیث و منابع اسلامی بیان کند و دلایل مبنایی خویش را با تکیه زدن بر کرسی تدریس و تحقیق و با حضور شاگردان ارزنده و فحول حوزه های علمیه، که امروز مقام مرجعیت جهان شیعه را به عهده گرفته‌اند، ارائه نمایند، مسلماً کتاب قطور و ارزشمندی برای جامعه اسلامی و آینده مراکز علمی همانند سایر آثار علمی آن حضرت به یادگار می‌ماند. ولی امام راحل در

۱- ۱- ۱۶/ ۸/ ۵۹ صحیفه نور، ج ۱۳، ص ۱۶۳.

ص: ۴۲

صدور این حکم و همچنین در سایر پیامها و بیاناتشان، نه در مقام استدلال بوده و نه اینکه شرایط، چنین وضعی را اقتضا می کرده است. ولی در عین حال گاهی نیز به‌طور گذرا و اجمال و در سطح فهم مخاطبین و مستمعین، به دلیل شرعی نظرات و احکام خویش اشاره فرموده است که از جمله این موارد، گفتار آن حضرت خطاب به حجاج و زائران پاکستانی در سال ۱۳۵۹ می‌باشد که پیشتر آوردیم.

و دراینجا مناسب است مطالبی در توضیح کلام امام به بعضی‌از آیات و روایات، که مسلمانان را به وحدت دعوت نموده و ازتفرقه و دوری برحذرداشته است، بیاوریم:

وحدت مسلمین از دیدگاه قرآن:

۱- وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعاً وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَاناً وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنْ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ (۱)

«و همگی به ریسمان خدا (: قرآن و اسلام و هر گونه

۱- ۱- آل عمران: ۱۰۳.

ص: ۴۳

وسیله وحدت) چنگ زنید و پراکنده نشوید و نعمت (بزرگ) خدا را بر خود به یاد آرید که چگونه دشمن یکدیگر بودید و او در میان دل‌های شما الفت ایجاد کرد و به برکت نعمت او برادر شدید و شما بر لب حفره‌ای از آتش بودید خدا شما را از آن نجات‌داد، خداوند این چنین آیات خود را بر شما آشکار می‌سازد، شاید پذیرای هدایت شوید.»

در این آیه شریفه، کلمه «نعمت» تکرار شده است؛ نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَیْکُمْ، فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَاناً و منظور از این نعمت، همانگونه که علّامه طباطبایی فرموده است، همان نعمت الفت و محبّت است؛ فَأَلَّفَ بَیْنَ قُلُوبِکُمْ و باز ایشان می‌فرماید: این آیات هم جوامع اسلامی را مورد خطاب قرار داده و از اختلاف و تفرقه نهی نموده و هم فرد مسلمانان را. (۱)

۲- وَلَا تَکُونُوا کَالَّذِینَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمْ الْبَیِّنَاتُ وَأُوْلَئِکَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِیمٌ (۲)

«و مانند کسانی نباشید که پراکنده شدند و اختلاف کردند، (آنهم) پس از آنکه نشانه‌های روشن

۱- ۱- المیزان، ج ۳، ص ۴۰۷.

۲- ۲- آل عمران: ۱۰۵.

ص: ۴۴

(پروردگار) به آنان رسید و آنها عذاب عظیمی دارند.»

علامه طباطبایی در تفسیر این آیه شریفه می‌فرماید:

بعید نیست مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمْ الْبَيِّنَاتُ متعلّق به جمله وَاخْتَلَفُوا باشد، بنابراین، منظور از اختلاف، اختلاف وتشتّت از نظر اعتقاد و منظور از تفرقه، تشتت و تفرقه از حیث ابدان و اجسام است. سپس می گوید و علت تقدم «تفرق» بر «اختلاف» در آیه تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا این است که تفرق ابدان مقدمه و عامل اختلاف در آراء و افکار است؛ زیرا اگر دو گروه با همدیگر مرتبط و مجتمع باشند، از لحاظ فکر و اندیشه نیز به همدیگر نزدیک شده و در اثر تماس و تبادل‌نظر، اتحاد و اتفاق در میانشان حاصل می گردد و اما آنگاه که متفرق و از هم دور شوند و ارتباطشان از هم قطع گردد، در میانشان اختلاف مشرب و مسلک پدید می‌آید و موجب تفرقه و درهم شکستن سدّ استوار وحدت می گردد و گویا خداوند متعال در این آیه چنین می‌فرماید: «مانند کسانی نباشید که در مرحله اول با ابدانشان از هم دور و از جامعه جدا شدند، آنگاه این دوری به اختلاف رأی و اعتقاد در میانشان منتهی گردید. (۱)

وحدت مسلمین از دیدگاه سنت:

۱- ۱- المیزان، ج ۳، ص ۴۰۷.

ص: ۴۵

این بود دو آیه از دهها آیه‌ای که در مورد اتحاد و اتفاق مسلمانان نازل گردیده است. و اما احادیث و روایات در این زمینه به قدری فراوان است که حتی نقل بخشی از آنها از دایره این بحث خارج است و لذا تنها به نقل یک حدیث، به تناسب موضوع، که از طریق شیعه و اهل سنت نقل شده است اکتفا می‌کنیم و بعضی از روایات را در بخش دوم این بحث می‌آوریم.

مرحوم شیخ حرّعاملی در وسائل الشیعه، با اسناد از امام صادق علیه السلام و آن حضرت از پدران بزرگوارش، از رسول خدا صلی الله علیه و آله اینگونه نقل می‌کند:

«من سمع النداء فی المسجد فخرج من غیر علّة فهو منافق الّا أن یرید الرجوع الیه» (۱)

«کسی که در مسجد صدای اذان را بشنود و بدون علت و بی‌آنکه قصد مراجعت کند، از مسجد خارج شود، او منافق است!»

این حدیث با مختصر تفاوت در منابع اهل سنت چنین نقل شده است:

۱- ۱- وسایل الشیعه، ج ۳، ابواب احکام المساجد، باب ۳۵.

ص: ۴۶

«من أدرکه الأذان فی المسجد ثمّ لم یخرج لحاجهٔ و هو لا یرید الرجوع فهو منافق» (۱)

متن این حدیث و تشدید در این حکم که خروج از مسجد پس از اعلان وقت نماز به نفاق تشبیه شده و چنین شخصی بعنوان منافق معرفی گردیده است، مضمون روایتی را که محمدبن سنان از امام رضا علیه السلام نقل نموده است، تداعی می‌کند که آن حضرت در پاسخ پرسش ابن‌سنان درباره حرام بودن فرار از جبهه، چنین نگاشت:

«حرّم اللّه تعالی الفرار من الزحف لما فیه من الوهن فی‌الدین و الإستخفاف بالرسل و الأئمهٔ العادلهٔ و ترک نصرتهم علی الأعداء ...» (۲)

«خداوند فرار از جنگ را بدان جهت حرام نموده است که این کار موجب تضعیف دین و استخفاف پیامبران و پیشوایان عادل و خودداری از نصرت و یاری جبهه حق در مقابل دشمنان است.»

آری اگر فرار از زحف و تضعیف جبهه حق در جنگ‌ها موجب تقویت دشمن و یکی از گناهان کبیره

۱- ۱- سنن ابن ماجه، کتاب المساجد، حدیث ۷۳۴.

۲- ۲- علل الشرائع، ص ۴۸۱.

ص: ۴۷

است، فرار از صفوف نماز نیز از نظر فرهنگی عامل تضعیف حق و تقویت جبهه باطل و کمکی است بر اهداف دشمنان و همسو شدن با استکبار جهانی. و اینک ما در جبهه هستیم و دشمن در کمین!

مسأله تسنن و تشیع

به طوری که در بخش اول مقاله اشاره کردیم، صدور حکم امام راحل قدس سره بر حضور شیعیان در نماز جماعتِ حرمین شریفین، که برای مؤمنان واجب‌الإجرا و لازم‌العمل بوده و در آینده نیز شیعیانِ آگاه، از این حکم تبعیت خواهند کرد، می‌تواند دارای دو انگیزه و دو عامل مختلف باشد؛ یکی از آنها و یا مهمترینشان، مقابله اسلام و کفر جهانی است. و دیگری مسأله تسنن و تشیع است، که عامل اول در صفحات گذشته بررسی شد و اینک به تبیین و توضیح عامل دوم می‌پردازیم.

لازم است در این زمینه چند موضوع مطرح شود:

شیعه در معرض اتهام

اشاره

متأسفانه پیروان اهل‌بیت عصمت و طهارت در طول تاریخ، به علل و انگیزه‌های مختلف سیاسی- مذهبی مورد

ص: ۴۸

اتهام و افترا قرار گرفته‌اند و مطالب ناروا و بی‌اساس فراوان به شیعیان که پیروان واقعی قرآن مجید و سنت رسول‌خدا صلی الله علیه و آله هستند، بعنوان روافض، نسبت داده شده است و این شرایط در بعضی از مقاطع تاریخ؛ مانند دوران بنی‌امیه و بنی‌مروان و بخشی از دوران خلفای بنی‌عباس و همچنین در دوران بعضی از سلاطین عثمانی که بخش عمده کشورهای اسلامی را در اختیار داشتند، از حدّت و شدت بیشتری برخوردار بوده است و این اتهامات و مطالب دروغ و بی‌اساس، نه‌تنها در افواه عموم رواج داشته بلکه در متن کتاب ها و تألیفات زیادی نیز منعکس گردیده است و از این طریق، از شیعیان اهل‌بیت عصمت و طهارت قیافه مشوّهی ارائه داده‌اند و آنان گروهی دور از فرهنگ اسلام و مخرّبِ سنت و قرآن معرفی شده‌اند.

نمونه‌ای از این کتابها:

کتاب‌هایی که در قرن‌های گذشته بر ضدّ شیعه نوشته شده، آنچنان فراوان است که نمی‌توان شمار دقیق آنها را به‌دست‌آورد و مؤلفان آنها را شناساند. مع‌الأسف منبع اصلی و امّ الکتاب اکثر این تألیفات، پس از قرن هشتم، به جای منابع اصیل از شیعه و اهل سنت، کتاب «منهاج‌السنه

ص: ۴۹

ابن‌تیمیه» (۱) است که در قرن هشتم با دیـد تعصب و عناد عجیبی که بر وی حاکم بود، این کتاب را تألیف کرد و این مطالب ناروا و بی‌اسـاس را در آن گنجانیـد و چون افکار و انـدیشه محمـدبن عبـدالوهاب، بنیانگـذار وهابیت ملهم از فکر و انـدیشه و برگرفته از تألیفـات «ابن‌تیمیه» است، لـذا تألیفـات او از نظر وهابیـان دارای جایگـاه ویژه‌ای است و در سـطح دنیای اسـلام به قیمت نازل و حتی رایگان منتشر می‌شود و استناد اکثر مؤلفان و نویسندگان و خطبا و گویندگانِ روز، در معرفی شیعه به این کتاب و مانند آن است.

نمونه‌ای از مطالب منهاج‌السنه درباره شیعه

گرچه محتوای این کتابِ چهارجلـدی، سراسـر هوچیگری و خلاف‌گویی بر ضـد شـیعه است، لیکن برای آشـنایی خوانندگان، چند نمونه از مطالب آن را نقل

---

۱ - ۱- احمـد بـن تیمیـه، از علمـای حنبلی مـذهب و دارای عقایـد انحرافی بـودکه دانشــمندان اسـلام نظریـات او را رد کردنـد و بر کتاب‌هایش پاسـخ نوشـتند و با او به بحث و مناظره پرداختنـد. علمای مصـر و حجاز و عراق بر انحراف او فتوا دادند که پس از چند بار زندانی شدن، درسال ۷۷۸ ه. در زندان شام از دنیا رفت.

ص: ۵۰

می کنیم، او می گوید:

۱- شیعیان گروهی هستند که تجاوز به مال و ثروت عموم مردم و همه مسلمانان را حلال می‌دانند!

۲- شیعیان ریختن خون همه مسلمانان را جایز می‌دانند!

۳- شیعیان از میان فرشتگان جبرئیل را دشمن می‌دارند؛ زیرا معتقدند که او از طرف خدا مأمور بود وحی را به علی‌بن‌ابی طالب بیاورد، ولی به اشتباه یا از روی دشمنی، به جای علی، به پیامبر فرود آورد!

۴- از آنجا که شیعه با عشره مبشّره (ده تن از یاران رسول خدا صلی الله علیه و آله) مخالف بوده و با آنها دشمنی دارند، با بکار بستن کلمه «عشره» یعنی عدد ده و انجام دادن هر کاری که در آن، عددِ ده باشد نیز مخالف هستند و آن را ناروا می‌دانند، حتی از ساختن بنایی که دارای ده ستون و ده پایه باشد خودداری می کنند!

۵- عقلای مسلمان اتفاق نظر دارند که در میان اهل قبله، از نظر جهل و ضلالت و دروغ و بدعت و آمیختگی با هر شرّ و بدی و دور بودن از هر خیر و نیکی، هیچ گروهی در حد روافض نیست! (۱)

۱- ۱- منهاج السنه، ج ۱، ص ۱۳- ۶ و ص ۲۵۷.

ص: ۵۱

و صدها تهمت و افترای دیگر که بعضی از آنها همانگونه که ملاحظه کردید به هذیان‌گویی و یاوه‌سرایی شبیه‌تر است تا بیان یک مطلب جدّی!

حوادث هولناک و دیدگاه‌های خطرناک:

در پی آشنایی اجمالی با کتاب‌هایی که درباره شیعه تدوین گردیده و پس از ذکر نمونه‌ای از محتویات این کتاب‌ها، لازم است به بعضی از حوادث هولناک و دیدگاه‌های انحرافی و خطرناک نیز اشاره کنیم؛ حوادثی که در مقاطع مختلف در مکه و مدینه و در موسم حج بر ضد شیعه به وقوع پیوسته و دیدگاه‌هایی که در میان مردم آن سامان و در افواه عوام نسبت به شیعه وجود داشته و احیاناً تا امروز نیز ادامه دارد تا شیعیان در سراسر جهان، به ویژه علما و روحانیون و دست‌اندرکاران مسائل حج با این مطالب بیشتر آشنا شوند و در دفاع از کیان شیعه بپاخیزند و همت خویش را در زدودن این اوهام و ذهنیت‌های ناروا و در بر طرف ساختن این دیدگاههای نادرست بکار ببندند و در اثبات بطلان محتوای کتاب‌های آنچنانی، که بجز عمل‌کردن به مضمون روایات معصومین علیهم السلام و اجرای دقیق حکم امام قدس سره راهی بر آن نیست، تلاش نمایند. گرچه شاید

ص: ۵۲

از نظر بعضی‌ها، طرح این مطالب مخالف با روح وحدت و مباین با اصل مصلحت تلقی شود ولی ما اگر امروز از ذکر حقایق خودداری و از بیان واقعیات استنکاف کنیم، بر ادامه این بدبینی‌ها در آینده کمک کرده و بر توسعه این شکافها و تهمت‌ها یاری نموده‌ایم.

تهمت تلویث کعبه!

یکی از حوادث هولناک و افتراهای خانمان‌برانداز، که با دست سیاست‌بازان و توطئه‌گران بر ضد شیعه بکار گرفته شده و از اقداماتی که برای موهون ساختن شیعه به وقوع پیوسته، اتهام آنان به تلویث کعبه است؛ بدینگونه که با اقدامات و توطئه‌های از پیش ساخته، شیعیان را که از مسافت‌های دور برای انجام مراسم حج و زیارتِ خانه خدا به مکه مشرّف شده اند، متهم نموده‌اند که آنان- العیاذ باللَّه- طبق عقیده‌ای که دارند کعبه را با نجاست آلوده ساخته‌اند و این اتهام را نه یکبار که مکرّر و به دفعات وارد ساخته‌اند و هر بار شیعیانی را در ملأ عام و در مقابل چشم حجاج و زائران کشورهای مختلف گردن‌زده‌اند تا این واقعه در میان همه مسلمانان و در اقصی نقاط عالم منعکس شود و بیشترین تأثیر خود را در تشویه قیافه شیعه در دنیای

ص: ۵۳

اسلام بگذارد.

تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدّاً

۱- سباعی، (۱) مورخ معاصر سعودی، در تاریخ مکه خود، آنجا که از حوادث و جریانات مهم مکه و مسجدالحرام سخن می گوید، اینگونه می‌نویسد:

«در شوال سال هزار و هشتاد و هشت، زائران و طواف کنندگان مشاهده کردند که کعبه معظمه با ماده‌ای که شبیه مدفوع انسان است آلوده شده و در اثر یک عقیده قدیمی که نمی‌دانم چگونه پدیدآمده و عقول چگونه آن را پذیرفته است؟! شیعیان را بر این عمل متهم و گروهی از آنان را با این اتهام سنگسار و گروه دیگر را گردن زدند.»

سباعی آنگاه می‌افزاید: «ذینی‌دحلان (۲) از

۱- ۱- احمد السباعی از دانشمندان و مورّخان معاصر است که از وی بیش‌از ده جلد کتاب در موضوعات مختلف، از جمله تاریخ مکه در دو جلد منتشر گردیده و نسخه مورد استفاده ما، ششمین چاپ از این کتاب است که در سال ۱۴۰۴ ه. در مکه طبع و منتشر شده است.

۲- ۲- احمد بن ذینی دحلان، مفتی مکه، متوفای هزار و سیصد و چهار ه. دارای تألیفات متعدد و مفید است؛ از جمله آنها است «خلاصة الکلام فی بیان امراء البلد الحرام» که در ضمن شرح حال امرای مکه در طول تاریخ اسلام، به تاریخ این شهر نیز پرداخته است.

ص: ۵۴

عصامی (۱) مورخ و دانشـمند مکی که این حـادثه در دوران او اتفاق‌افتاده، نقل کرده است که: «من آنچه را که آن روز کعبه با آن آلوده شده بود از نزدیک مشاهده کردم و برایم معلوم شد که آن ماده عجین و مخلوطی است از عدس و نوعی سبزی و روغن بد بو که دارای رنگ و بوی مدفوع انسان بوده و می‌توانست هر ناظر را به اشتباه بیندازد و بر مدفوع بودن آن اذعان کند.»

سباعی که مورخ و نویسـنده‌ای معتـدل است، پس از نقل این حادثه می‌گوید: «ولی آنچه مایه تأسف شدید است این است که مردم تا امروز درباره شیعه چنین تصور دارند که در مذهب آنان اعمال حج کامل نمی‌شود مگر با تلویث کعبه!»

آنگاه اضافه می‌کنـد: «در صورتی که اگر عقل را به حکمیت بطلبیم بی‌اساس بودن چنین تصور روشن خواهـد شد؛ زیرا به مقتضای چنین عقیـده‌ای بایـد هر سال در موسم حـج، کعبه هزاران بار و به تعـداد حجاج شـیعه ملوث و آلوده شود! ولی چه بایـد کرد که ما وقتی در مقابل مخالفان قرار می‌گیریم، عقل را از دست

۱- ۱- عصامی از علمای قرن یازدهم ه. و از مورّخان است. «تاریخ مکه» او جزء منابع برای مورّخان پس از وی می‌باشد.

ص: ۵۵

می‌دهیم و هر سخن ناروا را بر زبان می‌رانیم!» (۱)

به نظر می‌رسد که: استدلال سباعی بر نفی این تهمت و نکوهش وی از وجود چنین بینش نسبت به شیعه، همانگونه که خود اشاره نموده، نشانگر آن است که چنین تصوری در سطح وسیع بوده و در میان اقشار مختلف جامعه او رسوخ داشته و او در واقع در سطح گسترده‌ای از این بینش انحرافی قرار گرفته که اینچنین به دفاع پرداخته و بر خلاف مسیر فکریِ جامعه خویش، حرکت نموده است.

۲- این حادثه در سال ۱۱۴۴ ه‍. و به فاصله ۵۶ سال از حادثه اول تکرار شد و در سال ۱۱۴۳ ه‍. چند قافله از شیعیان دیرتر از موسم حج به مکه وارد شدند و از انجام مراسم حج محروم گردیدند و طبق معمول آن زمان، در مکه اقامت کردند تا در سال بعد و پس از انجام مراسم به اوطان خویش مراجعت نمایند که در این فاصله، به آلوده ساختن کعبه متهم شدند و مردم بر ضدّ آنان قیام کرده و شورش عجیبی به راه انداختند و از امیر مکه مجازات عاملان آن جنایت (موهوم) را درخواست کردند و بالأخره او را بر این اقدام مجبور نمودند.

۱- ۱- تاریخ مکه، ص ۶۸۴.

ص: ۵۶

سباعی و ذینی‌دحلان که این حادثه را نقل کرده‌اند، به کشته شدگان آن اشاره‌ای ندارند ولی می‌گویند شیعیان که مجبور به ترک مکه و فرار به طائف و جدّه شده بودند، پس از آرامش مجدّداً به این شهر برگشتند. (۱)

سبّ شیعه:

در سال ۱۱۵۷ ه. ق. چهارده سال پس از حادثه شوم اتّهام تلویث کعبه در خطبه‌های نماز جمعه حرمین شریفین و سایر مساجد در مکّه و مدینه به دستور شریف مسعود حاکم حجاز لعن بر شیعه شروع و سبّ و ناسزایی بر شیعیان (روافض) از اجزای خطبه نماز جمعه محسوب گردید. (۲)

و امّا اینکه این عمل چند سال ادامه داشته، در منابع اشاره‌ای بر آن نشده است؛ زیرا لعن کردن گروهی از مسلمانان بر گروهی دیگر، آن هم در موسم حج و در خطبه مهبط وحی و جایگاهی که همه مسلمانان به سوی آن نماز می‌خوانند با هیچ منطقی سازگار نبوده تا جزئیات آن در کتب تاریخ منعکس شود.

شرایط کنونی ما:

۱- ۱- سباعی، تاریخ مکه، ج ۲، ص ۴۲۲؛ خلاصهٔ الکلام، ص ۱۸۴.

۲- ۲- سباعی، تاریخ مکّه، ص ۴۲۸.

ص: ۵۷

ممکن است بـا مطـالعه این حـوادث و محتویـات این کتاب‌هـا، تصـور شـود که این تألیفـات مربـوط به گذشـته‌های دور و وقوع این حوادث متعلّق به دوران حکومت‌هـایی بوده که از نظر سیاسـی با شـیعیان در جنگ و نزاع بودنـد و از طرفی از ناآگاهی مسـلمانان و بی‌اطلاعیشان که هر تهمت و افترایی را به سادگی می‌پذیرفتند سوء استفاده می‌کردند.

ولی با یک توجه به شـرایط کنونی و حقایق موجود، معلوم خواهد شد که این مسائل در دوران معاصر نه تنها فروکش نکرده بلکه با تحوّل زمان گسترده‌تر و عمیق‌تر نیز گردیده است.

اگر در قرون گذشـته کتاب‌هایی مانند «منهاج‌السنه» نوشته می‌شد، امروز نه تنها از طریق کتاب‌های فراوان و مقاله‌های متنوع، بلکه از راه «اینترنت» و «ماهواره» نیز مطالبی به ظاهر علمی و متناسب فرهنگ روز، در سراسر دنیا بر ضدّ شیعه منتشر می‌گردد و در بعضی از کشورها همان مطالب بی‌اساس و افتراهای خانمان‌برانداز، به صورت متون درسی به دانش‌آموزان تدریس (۱) و تخم

۱- ۱- مانند کتاب «دین الحق» و «دفاع عن امیرالمؤمنین یزید بن معاویه!» که هر دو کتاب در کشور سـعودی جزو کتاب‌های درسی است و در این دو کتاب، شیعه متهم و مورد تهاجم شدید واقع گردیده است.

ص: ۵۸

ذهنیت بدبینی نسبت به شیعه از دوران کودکی در دل‌ها افشانده می‌شود و از طریق نوار به درون خانه هر شهر نشین و روستایی راه پیدا می کند.

و به قول یکی از شخصیت‌های بااطلاع، تنها در بیست سال اخیر، بیش از سیصد جلد کتاب برضد شیعه منتشر گردیده است (۱) و اگر در قرن یازدهم و دوازدهم- که به نظر می‌رسد مواجهه صفویه با سلاطین عثمانی در متهم ساختن شیعه بی‌تأثیر نبوده- چنین برنامه‌هایی اجرا و از نظر افکار

۱- ۱- برای نمونه، االآن در روی میز مطالعه حقیر، دو کتاب از این نوع‌تألیفات وجود دارد که هر دو کتاب در حجاز چاپ و منتشر شده و تقریباً به کمتر از نصف قیمت در اختیار خریداران قرار می گیرد؛ یکی چاپ پنجم «مسألهٔ التقریب بین اهل السنهٔ و الشیعه» است در دو جلد و بیش از هشتصد صفحه. که «ناصر قفاری» آن را به عنوان رساله فوق لیسانس تألیف کرده است. او بیش از چهارصد جلد کتاب از منابع شیعه و اهل سنت را بررسی نموده و برای این هدف به چند کشور اسلامی مسافرت کرده است و کتاب دوم «تبدید الظلام و تنبیه النیام» از یک نویسنده مغرور و هتاک به نام «ابراهیم سلیمان جبهان» است که دو مرتبه چاپ شده، در بیش از پانصد صفحه. در این دو کتاب آنچه تهمت و افترا است به ساحت اهل بیت عصمت و طهارت و پیروانشان نسبت داده شده است! و صدها کتاب از این نوع.

ص: ۵۹

عمومی مورد قبول واقع می‌شد، در قرن معاصر همان تهمت تکرار می‌شود و در ذی‌حجه سال ۱۳۶۲ ق. مطابق با سال ۱۳۲۲ ش. پنجاه و شش سال قبل، حادثه قتل ابوطالب یزدی به همان اتهامِ آلوده کردنِ بیت شریف رخ می‌دهد. (۱)

۱- ۱- خلاصه داستان ابوطالب یزدی که از علما و روحانیون بوده، چنین‌است:

در تاریخ چهاردهم ذی‌حجه سال ۱۳۶۲ ه. در شهر مقدس مکه اعلامیه‌ای به این مضمون انتشار یافت که: در روز دوازدهم ذی‌حجه ۱۳۶۲ ق. پلیس در بیت‌اللّٰه‌الحرام مردی به نام طالب بن حسین ایرانی از شیعیان ایران را دستگیر کرد. وی زشت‌ترین جرائم را مرتکب شده بود؛ زیرا قاذورات را با خود حمل می‌کرد و به قصد آزار طواف کنندگان و به منظور اهانت به آن مکان مقدس، آنها را به دایره مطاف می‌ریخت، بعد از تحقیق و ثبوت این گناه زشت، حکم شرعی به قتل اوصادر شد ودر روز شنبه چهاردهم ذی‌حجه درباره وی اجرا گردید!

واقعیت ماجرا این بود که: هنگام طواف، به این زائر روحانی حالت استفراغ روی می‌دهد، برای اینکه دایره مطاف آلوده نشود دامن لباس احرام را جلو دهان خود می‌گیرد و مقداری از آنچه استفراغ کرده در گوشه لباس احرام جمع می‌شود، چند تن از طواف کنندگان او را دستگیر و به شرطه تحویل می‌دهند و در محکمه نیز شهادت می‌دهند که وی قازورات به همراه داشته و مطاف را ملوث می‌کرده است!

باید توجه داشت که این شبهه برای شهود از همان ذهنیت غلط و سابقه بدبینی نسبت به شیعه که: «شیعیان معتقد به تولیث کعبه هستند» به وجود آمده است. مشروح این جریان را در کشف‌الریبه مرحوم سید محسن امین، ص ۱۴۴ ببینید. و نیز به کتاب وهابیان، تألیف علی اصغر فقیهی، ص ۴۲۳ و روزنامه‌های همان تاریخ مراجعه شود.

ص: ۶۰

و خبرگزاری‌های کشورهای اسلامی آن را بعنوان مهمترین خبر روز، پخش می‌کنند، و همین حادثه بود که موجب قطع رابطه ایران و سعودی و محروم شدن حجاج ایرانی از شرکت نمودن در مراسم حج به مدت پنج سال گردید و ...

وقوع این حوادث و پیدایش این اتهامات و افتراها، گرچه ضربه هولناکی است بر کیان اسلام و جریحه التیام ناپذیری است بر پیکر آیین، ولی هولناک‌تر از آن، وجود زمینه پذیرش این اتهامات از سوی افکار عمومی و تلقّی این افتراها به صورت یک واقعیت درباره جهان شیعه است.

و خطرناک‌تر از وقوع این نوع حوادث، بُعد دیگر آن است که مورّخ معاصر سعودی اشاره کرده است:

«و شد ما یؤسفنی أنْ یَتَوَهَّم الْعامَّۀ الی الْیَوْم أنّ شیعۀ العجم لا یتمّ حجهم فی مذهبهم الّا اذا لوث الکعبۀ الحاج (۱)»

«آنچه مایه تأسف شدید من است، این است که تا

۱- ۱- تاریخ مکه، ص ۳۸۴.

ص: ۶۱

امروز در میان عوام‌الناس نسبت به شیعیان این عقیده وجود دارد که بر اساس مذهب آنان اعمال حج کامل نمی‌شود مگر با آلوده‌کردن کعبه!»

و باز خطرناک‌تر این است که، هم او، آنجا که بعنوان مورخ جنگ حره را مطرح و به تجاوز لشکریان یزیدبن معاویه به زنان و دختران مدینه اشاره می‌کند، می‌گوید تأسف این است که می‌بینیم بعضی از نویسندگان ما، شیعیان محله «نخاوله» مدینه را از نسل فرزندان نامشروع همان جنگ حره معرفی می‌نمایند و اضافه می‌کند: اسف‌بارتر اینکه بعضی عوام‌الناس تا امروز تحت تأثیر همین مطالب بی‌اساس قرار گرفته و بر این مسلمانان، با همین دید می‌نگرند. (۱)

و باز خطرناک‌تر این است که در حادثه اسف‌بار جمعه خونین، چون تبلیغ می‌شود که علّت این برخورد شدید با ایرانیان، تصمیم آنان بر انتقال حجرالأسود به شهر قم و ویران نمودن بیت الهی بود! گروهی از اقشار مختلف در اثر ذهنیت غلط و سابقه بدبینی، این دروغ بزرگ را به آسانی می‌پذیرند و آن را تأیید می‌کنند.

حکم امام:

۱- ۱- همان، ص ۹۵- ۹۴.

ص: ۶۲

این بود گوشه‌ای از شرایط کنونی ما و بخشی از آنچه در طول تاریخ بر ما گذشته است و نیز آنچه ممکن است قرن‌ها ادامه یابد؛ زیرا با وجود دو عامل قوی و مؤثر؛ یعنی انگیزه‌هایی در جهت تقویت و پیشبرد یک خط فکری- مذهبی و تلاش بر تضعیف خط فکری مقابل و اختیار انزوا و دوری پیروان این خط از صحنه اجتماعات و نمازها، که به طور ناخودآگاه خواسته گروه اول را تأمین و زمینه پذیرش اهداف آنها را در خارج ساختن گروهِ مقابل از صحنه بین المللی- اسلامی را فراهم می‌نماید، نه تنها امیدی برای برطرف نمودن آن ذهنیت‌های غلط و بینش‌های خطرناک و خلاف واقع وجود ندارد بلکه هر چه زمان پیش می‌رود و هر چه صفوف از هم دورتر می‌شود، دامنه برخوردها و سمپاشی‌ها بر ضد ما و بر ضد اصول اعتقادی ما گسترده‌تر می گردد. اینجا است که پیام حیات‌بخش امام راحل قدس سره خطاب به شیعیان جهان و حکم حضور آنان در صحنه عبادی- سیاسیِ نماز حرمین شریفین صادر می‌شود:

«لازم است برادران ایرانی و شیعیان سایر کشورها،

ص: ۶۳

از اعمال جاهلانه که موجب تفرق صفوف مسلمین است، احتراز کنند و لازم است در جماعات اهل سنت حاضر شوند و از انعقاد و تشکیل جماعت در منازل ...

جدا اجتناب کنند.»

نگاهی به روایات:

می‌دانیم که اختلاف نظر در بعضی مسائلِ کلامی و فقهی، در میان مسلمانان دارای سابقه و پیشینه تاریخی است؛ به‌طوری‌که نه به یک قرن و دو قرن ویا ده قرن قبل، بلکه به زمانی منتهی می‌شود که رسول خدا صلی الله علیه و آله به عالم بقا شتافت و طبعاً در قرون اوّلیّه اسلام و در زمان ائمه هدی علیهم السلام در اثر اختلاط و امتزاج شیعه و اهل سنت از یکطرف و وجود اختلاف نظر از سوی دیگر، موجب بحث و گفتگو و طرح سؤال در مسائل مختلف؛ از جمله حضور و عدم‌حضور در مساجد و شرکت نمودن در نمازهای جماعت اهل سنت پدید آمد، به‌خصوص در شهر مدینه که جز مدت کوتاهی، حکومت و امامت جماعت در اختیار اهل سنت بوده و بیشتر اوقات این سمت را والیان و حاکمان شخصاً بعهده می‌گرفتند.

منابع حدیثی ما گویای این واقعیت است که این موضوع

ص: ۶۴

در محضر ائمه هدی علیهم السلام مطرح و مورد سؤال قرار گرفته است. همانگونه که از دیدگاه اهل‌سنت نیز بدور نمانده و احادیث متعددی دراین باره، در منابع مورد اعتمادشان منعکس شده است، با این تفاوت که بر خلاف مضمون روایات شیعه که رابطه مستقیم با موضوع مورد بحث دارد، احادیث اهل سنت دارای مفهوم کلّی و غالباً در مقام نکوهش کسانی است که بهنگام نماز و با شنیدن صدای اذان مسجد را ترک و از صفوف مسلمانان جدا می‌شوند که روحانیون و خطبای اهل سنت و نویسندگانشان همواره، مضمون این احادیث را وسیله تبلیغ بر ضد شیعه قرار داده و برای محکومیت آنان، از این احادیث بهره‌برداری می‌کنند.

روایات شیعه:

اشاره

در مورد تشویق و ترغیب شیعیان جهت حضور در نماز جماعت اهل سنت، همچنین رابطه شیعیان با آنان، روایات بسیاری در منابع حدیثی ما واردشده‌است. (۱)

صاحب وسایل در این زمینه، نزدیک به بیست روایت

---

۱ - ۱- وسائل، ج ۳، باب پنجم از ابواب صلوة الجماعه؛ فقیه، ج ۱، باب الجماعه. برای پرهیز از تطویل، اسناد روایات را حذف نمودیم.

ص: ۶۵

آورده که می‌توان آنها را به دو بخش مستقل تقسیم کرد:

بخشی از آنها دارای جنبه ترغیب و تشویق و ایجاد انگیزه در جهت ارتباط و امتزاج و معاشرت نیک با اهل سنت و حضور در نماز آنان و دوری از اختلاف و تفرقه با آنها است.

و بخش دیگر به موضوع نماز اختصاص دارد و در این روایات ائمه علیهم السلام پیروان خویش را بر حضور در نماز جماعت اهل سنت تشویق و جدا شدن از صف نماز آنان را نکوهش کرده‌اند.

بخش اول:

در این بخش به نقل دو روایت بسنده می‌کنیم:

۱- زید شحّام از امام‌صادق علیه السلام نقل می‌کند که آن حضرت فرمود: «یا زید خالقوا الناس بأخلاقهم صلّوا فی مساجدهم و عودوا مرضاهم، و اشهدوا جنائزهم و ان استطعتم ان تکونوا الائمهٔ و المؤذّنین فافعلو فانّکم اذا فعلتم ذلک قالوا هولاء الجعفریهٔ رحم اللّه جعفراً ما کان احسن ما یؤدب اصحابه و اذا ترکتم ذلک قالوا هولاء الجعفریهٔ فعل اللّه بجعفر ما کان سوء ما

ص: ۶۶

یؤدب اصحابه» (۱)

«ای زید، با اهل سنت معاشرت کنید، در مساجدشان نماز بخوانید و از مریضانشان عیادت و در تشییع جنازه‌شان شرکت کنید و اگر توانستید امامت جماعت و اذان گفتن در مساجد آنها را خود شما بعهده بگیرید که اگر با آنان چنین معاشرتی داشتید خواهند گفت اینها جعفری هستند و خدا رحمت کند جعفربن‌محمد را که پیروان خود را اینچنین نیکو تربیت نموده است و اگر این نوع معاشرت را ترک کنید خواهند گفت خدا به جعفربن محمد انصاف دهد که نتوانسته است پیروان خود را با آداب نیک تربیت کند.»

در این روایت می‌فرماید «اذا فعلتم ذلک قالوا هولاء الجعفریهٔ ....»

مفهوم این جمله این است: گذشته از حفظ موقعیت و ارزش والای خود شماها، شناخت مخالفین شما از ائمه علیهم السلام به وسیله عملکرد شما خواهد بود؛ ریرا آنها نه تنها ائمه شما را ندیده و با شخصیت علمی و معنوی آنان آشنایی ندارند بلکه در اثر تحریف حقایق در طول تاریخ و در اثر اجرای

۱- ۱- من لا یحضره الفقیه- صلوهٔالجماعه.

ص: ۶۷

سیاست‌های روزمره در میان عده‌ای از مسلمانان، ائمه شما در حد یک محدث معمولی نیز مطرح نگردیده و شخصیت آنان در پشت ابرهای ضخیم سیاست‌ها و تعصبات قرار گرفته است، پس اگر شما با آنان معاشرت نیکو داشته باشید که در مرحله اول در حضور در مساجد و نمازها و عیادت مریض‌ها و تشییع جنازه آنها متجلی است، نه تنها عمل شما را تحسین کرده و شما را خواهند ستود بلکه به ائمه و پیشوایان شما نیز علاقه‌مند شده، خواهند گفت: خدا رحمت کند جعفربن‌محمد را که پیروان خود را چه نیکو تربیت کرده است! و اگر در میان شما و آنان فاصله بیفتد و شما در مساجد و در نمازهایشان شرکت نکنید، نه‌تنها نسبت به شما بدبین و از شما منزجر خواهند شد، بلکه خواهند گفت اینها جعفری هستند خدا به جعفربن‌محمد انصاف دهد که نتوانسته است پیروان خود را نیکو تربیت کند!

۲- عبداللّه بن سنان از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که می‌فرمود: «أوصیکم بتقوی‌اللّه عزّوجلّ و لا تحملوا الناس علی اکتافکم فتذلّوا ان‌اللّه تبارک و تعالی یقول فی کتابه و قولوا للناس حسناً ثم قال عودوا مرضاهم و اشهدوا

ص: ۶۸

جنائزهم و اشهدوا لهم و علیهم و صلّوا معهم فی مساجدهم» (۱)

«بر شـما وصـیت می‌کنم تقوای خدا را و این مردم را بر پشت خود سوار نکنید تا در جامعه ذلیل باشید (کاری نکنید که مورد تحقیر و بـدبینی افراد این جـامعه باشـید)؛ زیرا خداونـد در کتـاب خود می‌فرمایـد: به مردم نیک بگوییـد. سـپس فرمود مریض‌های آنان را عیادت و در تشـییع جنازه‌شان شـرکت کنیـد و در اختلافاتشان شـهادت بدهید. خود را جزو نزدیک‌ترین افراد به آنان قرار دهید و با آنان در مساجدشان نماز بخوانید.»

مفهوم جمله «و لاـ تحملوا النـاس علی اکتـافکم فتـذلّوا» این است: مبادا کاری کنیـد که مخالفان شـما در جایگاهی برتر از شـما قرار بگیرند و شـما در مقابل آنها حقیر و ذلیل باشـید، بلکه باید برخورد شـما با آنان از موضع افتخار و عزت باشد که شما پیروان واقعی سنت پیـامبر خـدا و راهیـان طریق اهل بیت او می‌باشـید و این افتخار و عزت را در سایه ارتباط و حسن رفتار با آنان و حضورتان در مساجد و نمازها و عیادت مریض و شرکت‌نمودن در تشییع جنازه

۱- ۱- وسائل، ج ۳، ص ۳۸۲.

ص: ۶۹

آنها که دلجویی و اظهار محبت به بازماندگانشان می‌باشد تحقّق ببخشید و حفظ نمایید.

بخش دوم:

و روایاتی که به خصوص درباره حضور در نماز جماعت اهل سنت وارد شده است:

۱- حمادبن عثمان می‌گوید: امام‌صادق علیه السلام فرمود: «مَنْ صَلّی معهم فی الصفّ الأوّل کان کَمَن صَلّی خَلْفَ رَسُول‌اللَّه صلی الله علیه و آله فی الصفّ الأوّل». (۱)

«هرکس با اهل سنت در صف اول جماعتشان نماز بخواند، مانند کسی است که در صف اول در پشت سر رسول‌خدا صلی الله علیه و آله نماز خوانده است.»

این مضمون را حلبی با تفاوت مختصر از امام صادق علیه السلام چنین نقل کرده است: «مَنْ صَلّی معهم فی الصّفّ الأوّل کَمَنْ صَلّی خَلْفَ رَسُولِ‌اللَّه صلی الله علیه و آله». (۲)

۲- اسحاق بن عمار می‌گوید: امام صادق علیه السلام به من فرمود: «یا اسحاق أتُصَلّی مَعَهُم فی الْمَسْجِدِ؟ قُلْتُ نَعَم،

۱- ۱- وسائل، ج ۵، باب پنجم «صلوة الجماعه».

۲- ۲- وسائل، ج ۵، باب پنجم «صلوة الجماعه».

ص: ۷۰

قالَ: صَلِّ مَعَهُم فَانَّ الْمُصَلِّی مَعَهُم فی الصَّفِّ الأوَّل کَالشّاهر سَیْفَهُ فی سَبیل‌اللّه صلی الله علیه و آله».

«ای اسحاق، آیا با اهل سنت در مساجد آنان نماز می‌گزاری؟ عرض کردم: آری، فرمود: با آنان نماز بخوان؛ زیرا (از شما) کسی که با آنان نماز می‌خواند و در صف اول قرار می‌گیرد مانند کسی است که در راه خدا شمشیر می‌کشد.»

۳- علی بن جعفر از برادرش حضرت موسی بن جعفر علیهما السلام نقل می‌کند که فرمود: «صَلّی الْحَسَن و الْحُسَیْن خَلْفَ مَروان وَ نَحْنُ نُصَلِّی مَعَهُم».

« (همانگونه که) حسن و حسین در پشت سر مروان نماز گزاردند، ما هم با آنان نماز می‌خوانیم!» (۱)

۴- در بعضی از این روایات آمده است اگر کسی از شما نماز خود را قبل از ورود به مسجد، به طور فرادا بخواند، آنگاه وارد مسجد شود، در حالی که نماز جماعت اهل سنت تشکیل شده است، اگر با آنها وارد نماز بشود،

۱- ۱- وسائل، ج ۵، ص ۳۸۲.

ص: ۷۱

«کتب‌اللّه لَهُ خمساً و عشرین دَرَجهٔ»

و در روایت دیگر در همین زمینه آمده است:

«اما تُحِبُّ أن تحسب لَکَ بأربع و عشرین صلاهٔ». (۱)

«آیا دوست نداری که برای تو ثواب بیست و چهار نماز نوشته شود؟»

۵- در روایت جالبی، یونس بن یعقوب می‌گوید: امام صادق علیه السلام به بعضی از شیعیانش به وسیله من این پیام را فرستاد:

«قُلْ لَهُم یا مؤلّفهٔ قد رأیت ما تَصْنَعُون اذا سَمِعْتُم الأذان أخذتم نعالکم و خرجتم مِنَ المَسْجد».

«به آنان بگو ای مولفه، من عکس‌العمل شما را مشاهده کردم آنگاه که صدای اذان را شنیدید کفش‌های خود را برداشتید و از مسجد بیرون رفتید.»

---

۱ - ۱- وسائل، ج ۵، باب پنجم، از ابواب صلوهٔ الجماعه؛ فقیه، ج ۱، باب الجماعه، برای پرهیز از تطویل، از نقل اسناد روایات خودداری کردیم.

ص: ۷۲

این روایت را شیخ حرّ عاملی نقل کرده است. (۱)

علامه مجلسی پس از نقل این روایت، می گوید:

امام علیه السلام با بکارگیری کلمه «مولّفه» می‌خواهد به آنان بفهماند که شما با این عمل خود، نشان دادید که مؤمن واقعی نیستید بلکه از «مولّفهٔ قلوب» و از کسانی هستید که برای اهداف مادی به اسلام روی آورده‌اند.

سپس می گوید: این روایت دلیل بر شدت ممنوعیت خارج شدن از مسجد در فاصله اذان و نماز است. (۲)

در احادیث اهل سنت:

«اذا نودی بالصلوة أدبر الشیطانُ وَ لَهُ ضراط حتّی لا یسمع الأذان» (۳)

«زمانی که اذان نماز گفته می‌شود، شیطان برای اینکه صدای اذان را نشنود پشت به مسجد می کند در حالی که بادی از وی خارج می‌شود.»

۱- ۱- وسائل، باب ۳۵، از احکام المساجد.

۲- ۲- بحارالانوار، ج ۸۳، ص ۳۷۲.

۳- ۳- صحیح بخاری، حدیث ۵۸۳، ۱۱۶۴ و حدیث ۱۱۷۴؛ صحیح مسلم، باب فضل الأذان و هرب الشیطان عند سماعه؛ سنن نسائی، ج ۲، باب فضل التأذین؛ مسند احمد، ج ۲، ص ۴۸۳.

ص: ۷۳

و در بعضی از این احادیث، به جای «ادبر» کلمه «هرب» آمده است.

مطلب قابل توجه این است که: این حدیث، گذشته از اینکه از حدیث‌های رایج و معروف در منابع اهل سنت است (۱) «بگونه‌ای که در صحیح بخاری در چهار مورد آمده است، در السنه و افواه عموم در شهر مکه و مدینه هم معروف و مشهور است و بارها دیده‌ایم که کسبه و اصناف خطاب به افرادی که بهنگام اذان به سوی منزلشان در حرکت هستند، به مضمون همین حدیث مترنم می گردند:

«الشیاطین یَفِرُّون، الشیاطین یَفِرُّون».

زمان فعلی ما مشمول و مصداق این روایات است:

به‌طوری که ملاحظه کردید، ائمه هدی علیهم السلام در این روایت‌ها، با بیانات گوناگون، پیروان خویش را به مشارکت با اهل سنت در مسائل اجتماعی و به خصوص بر حضور در نماز آنان توصیه و تأکید کرده‌اند. و مضمون این روایات و مشابه آنها است که می‌تواند یکی از دلایل حکم امام

۱- ۱- این حدیث در بعضی از کتب شیعه، از جمله مستدرک الوسائل وغوالی اللئالی هم آمده است.

ص: ۷۴

راحل قدس سره هم باشد.

ولی در اینجا این پرسش مطرح می‌شود که: با توجه به اختلاف نظر در شرایط و اجزای نماز در دو دیدگاه فقهیِ شیعه و اهل‌سنت، ممکن است اقتدا کردن به امام جماعت اهل سنت و نادیده گرفتن این شرایط ناظر به موارد خاص بوده و این روایات بیانگرِ حالتِ ویژه و فوق‌العاده‌ای است که از باب حفظ مراتب «اهم» و «مهم» در تقیه، می‌توان از انجام دادن نماز مطابق فتوای شیعه صرف نظر کرد، که در زمان صدور این روایات، چنین وضعیتی حاکم بوده ولی امروز چنین نیست و مضمون روایات دیگری که در این گونه نمازها به حفظ و مراعات احتیاط دلالت می‌کنند، مؤید این مطلب است.

در پاسخ می‌گوییم: اصل اختلاف در مسائل فقهی مورد قبول است و ما هم تا اینجا با شما موافقیم، ولی مهم این است که باید توجه کنیم ما امروز در چه وضعیتی به سر می‌بریم و چه جوّی در فضای فعلی شیعه و اهل‌سنت حاکم است و اگر به صفحات گذشته این مقاله توجه شود و بر آنچه تحت عنوان «شیعه در معرض اتهام» و «شرایط کنونی ما» مطرح گردید، دقت کنیم و با مضمون دو روایت که در بخش اول روایات آوردیم تطبیق دهیم، روشن می‌شود که

ص: ۷۵

این روایات بیش از آنکه ناظر به زمان صدور آنها باشد به وضع فعلی ما شامل و ناظر است؛ زیرا در زمان ائمه علیهم السلام فاصله تسنن و تشیع کمتر از زمان حال بوده و ارتباط ائمه علیهم السلام با جامعه، با محدودیتی که داشتند، باز هم بکلی قطع نشده بود. آری، اگر در آن وضعیت، حفظ کیان تشیع و حفظ حیثیت و عزت و کرامت پیروان اهل‌بیت و معرفی صحیح ائمه علیهم السلام بر پیروانشان لازم بوده، امروز با گسترش اسلام و پیدایش عوامل فاصله و دوری جامعه اسلامی از شناخت اهل‌بیت و جهان شیعه، این وظیفه لازم‌تر شده و زدودن لایه‌های متراکم افتراها و تهمت‌های ناروا از وظایف بزرگ و از واجبات حتمی ما گردیده است و شما در نامگذاری آن مختارید که بگویید «تقیه» یا «ایفای وظیفه».

حکم امام و فتواهای احتیاط آمیز:

پرسش دیگری که در زمینه حکم امام می‌توان مطرح کرد، این است که: با وجود فتوای بعضی از فقها و مجتهدین در مورد حفظ احتیاط در اقتدا به امام جماعت اهل‌سنت، که دو بینش متفاوت در فقه پیش می‌آید، وظیفه مقلدینِ این مراجع دراین نمازها چیست وباید چگونه عمل کنند؟

ص: ۷۶

پاسخ: اصل استحباب اقتدا و شرکت نمودن در این نمازها اتفاقی است و همه مراجع و فقها آن را تأیید می کنند، بنابراین، بر همه شیعیان از هرگوشه دنیا و از هر مرجعی که تقلید می‌کنند و در آینده تقلید خواهند کرد، در جهت تبعیت از حکم امام و انجام یک عمل مستحب مؤکد، حضور در این نمازها لازم و ضروری است، منتهی مقلدین مراجعی که در مبنا با امام موافق نیستند، نماز خود را احتیاطاً اعاده می‌کنند و وظیفه خود را از هر دو جهت انجام می‌دهند؛ همانگونه که در موارد بسیاری اینچنین عمل می‌کنیم و راه احتیاط را برمی‌گزینیم؛ به ویژه در مسجدالنبی و مسجدالحرام که هر رکعت نماز در آنها، به ترتیب، ثواب هزار رکعت و ده‌هزار رکعت را دارد.

گرچه با توجه به مطالب گذشته و بر اساس حکم امام راحل قدس سره با حضور در این نمازها عمل به احتیاط تحقّق می‌پذیرد و ترک این حضور است که خلاف احتیاط به حساب می‌آید. همانگونه که در مسأله رؤیت هِلال، حتی در صورت علم به خلاف (طبق بعضی از فتاوی و با اهمیتی که اعمال حج به ویژه وقوفین بعنوان دو رکن مناسک از آن برخوردار است، احتیاط در تبعیت حکم صادره از سوی قضات اهل سنت می‌باشد و عدم تبعیّت و

ص: ۷۷

عمل‌نمودن بر خلاف حکم آنان جایز نیست.

صدور حکم یا بیان فتوا:

و آخرین پرسش این است که: این حکم امام مسأله‌ای است مسبوق به سابقه و در کتب فقهی و فتاوای علمای گذشته نیز مطرح گردیده و حتی طبق فرموده امام، به عدم لزوم اعاده چنین نمازی هم فتوا داده‌اند. همانگونه که صاحب جواهر رحمه الله می‌فرماید: «ثُمَّ انَّ ظاهِر النُّصُوص وَ الْفَتاوی عَدَم وُجُوب اعادَهْ هذِهِ الصَّلوهْ ...» (۱)

در پاسخ این پرسش باید گفت: مطرح بودنِ مسأله به صورتِ فتوا، در قرون گذشته و از سوی فقها، جای تردید نیست ولی آنچه بر حکم امام از سایر فتاوی امتیاز می‌بخشد و اهمیتش را می‌رساند، این است که این موضوع در طول تاریخ و در منابع فقهی به صورت یک «فتوا» مطرح بوده و نه به صورت «حکم» و اجرای عملی. بنابراین در مقام عمل هیچ ظهور و بروزی نداشته است و در طول تاریخ از میان صدهاهزار نفر شیعه که سالانه از سراسر جهان در مراسم حج و برای عمره وارد مکه و مدینه گردیده‌اند، تعداد عمل کنندگان به این فتوا شاید از تعداد

۱- ۱- جواهر الکلام، ج ۱۳، ص ۲۰۰.

ص: ۷۸

انگشـتان یک دست کمتر بوده است و هیچگاه خود را موظف به حضور در این نمازها ندانسته‌اند و صدور این حکم بود که پس از قرنها توانست تحوّل عظیم و شـگرفی به وجود آورد و حضور شـیعیان در نمازها و مساجـد را آنچنان گسترده و چشـمگیر نمایـد که گاهی سایر مسلمانان را تحت‌الشعاع قرار می‌دهند.

همـانگونه که این حکم نقش مؤثری در توجّه دادن فقهـا و مجتهـدین و مدرسـین حوزه‌های علمیه به این مسأله را ایفا نموده است و مسـلماً مجتهـدین و مراجع آینـده بـا الگو قرار دادن حکم امام قـدس سره موضوع را با دیـد عمیق‌تر و از منظر جدیـدتری بررسـی و براساس آن فتوا صادر خواهند نمود.

خلاـصه، این حکم امامماننـد حکم او در مورد سـلمان رشـدی است که در طول قرن‌های گذشـته، نه تنها فقهای شـیعه بلکه علما و دانشـمندان اهـل سـنت نیز به ارتـداد و مهدورالـدم بـودن «سـابّ النـبی» فتوا داده‌انـد. ولی این فتوا تـاکنون دارای اثر عملی و عینیت خـارجی نبوده است؛ زیرا فتوایی بوده در لابلای کتب فقهی و یا حـدیثی بوده در میان احادیث فراوان در منابع حـدیثی شـیعه و اهل سنت.

و دیدیم آنگاه که دشمنان به مصاف اسلام و قرآن آمدند و آنگاه که هتک حرمت پیامبر عظیم‌الشان ما را

ص: ۷۹

هـدف قرار دادند، حکم امام چگونه شربت‌تلخ و زهرآگین شکست فضاحت‌بار را به کامشان فرو ریخت که با گذشت زمان هنوز هم صدای ناله و ضجّه‌شان به گوش می‌رسد و هنوز هم نتوانسته‌اند زخم عمیق شمشیر حکم امام را که بر پیکرشان وارد شده است التیام بخشند.

وَالسَّلامُ عَلَیهِ یَومَ وُلِد وَیَومَ ماتَ وَیَومَ یُبْعَثُ حَیّاً

ص: ۸۰

پرودگارا! به امام و قائـد راحل ما آن عبد صالح ممتحن و آن خلف صدق اولیا، آن انسان پرهیزکار و پارسا و هوشـیار که رضای تو را می‌جست و دوستی و دشـمنی‌اش به خاطر تو بود و در راه تو از هیـچ مشـکل هراس نـداشت رحمت و فضل خود را نازل و شامل فرما و از حج حاجیان و عبادت عبادتگران و کوشش تلاش‌گرانی که مشمول هدایت و راهبری او گشته‌اند نصیب وافر به روح پاک او عایـد فرمـا! و آرزوی بزرگ او را که همانـا قیام «حـجّ ابراهیمی» و بهره‌برداری امّت اسـلامی از این مراسم عظیم الهی است جامه عمل بپوشان!

از پیام حضرت آیهٔ اللّه خامنه‌ای– مدّ ظلّه العالی–

رهبر معظّم انقلاب اسلامی

۲۶/ ۳/ ۱۳۷۰

درباره مرکز

بسم الله الرحمن الرحیم
جاهِدُوا بِأَمْوالِكُمْ وَ أَنْفُسِكُمْ فی سَبيلِ اللَّهِ ذلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)
با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند
بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹
بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.
مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.
اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.
از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :
الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی
ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه
ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...
د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر
ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای
و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)
ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...
ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳ ، شماره کارت :۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳و شماره حساب شبا : IR۹۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۶۲۱-۰۶۰۹-۵۳به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات رایانه‌ای
قائمیه
اصفهان
WWW
برای داشتن کتابخانه های‌تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹